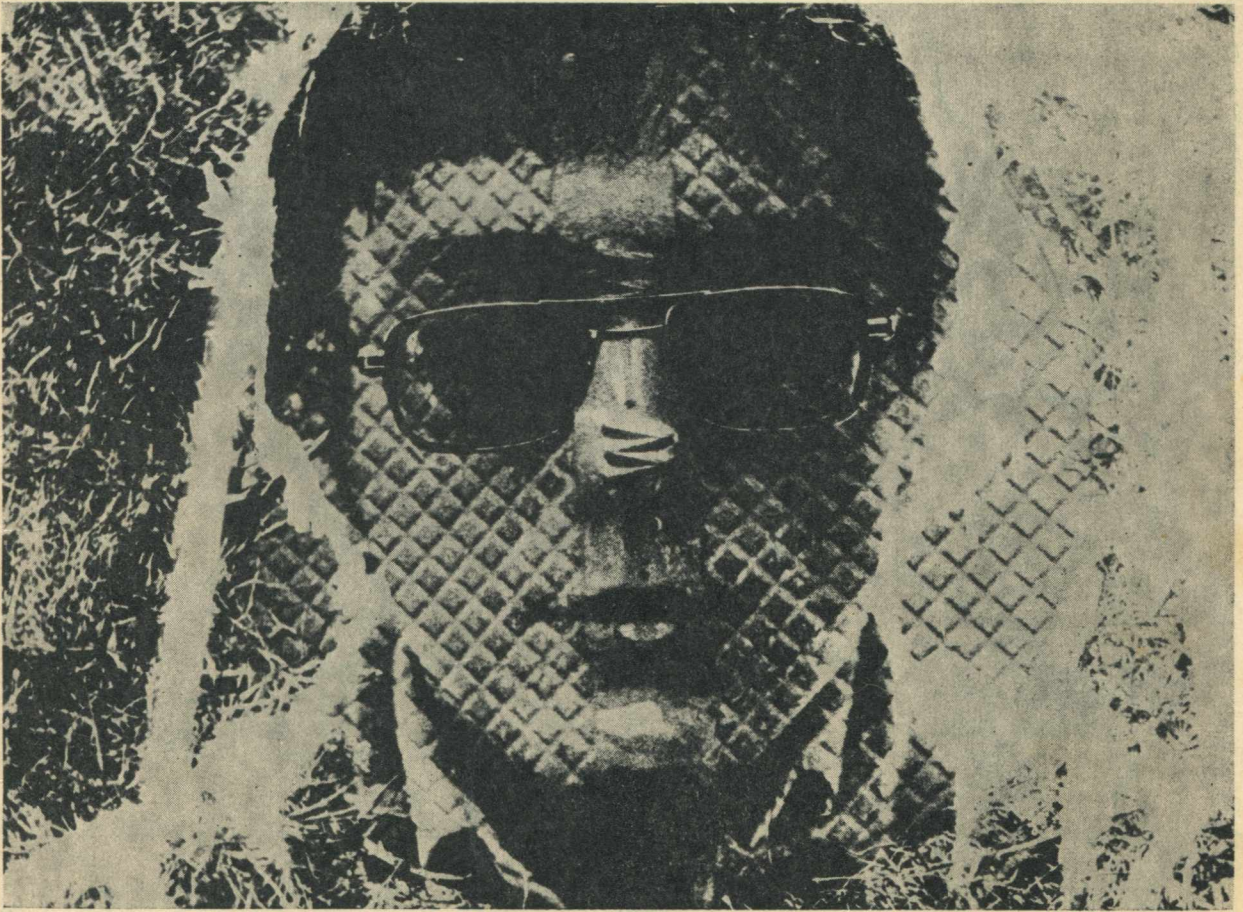

laiškas lietuviams

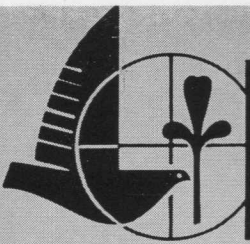
KOVAS/MARCH 1977 3

ATGAILA IR SPORTAS	73	Juozas Vaišnys, S.J.
EILĖRAŠČIAI	76	Alfonsas Tyruolis
KRIKŠČIONIŠKĄ TOLERANCIJĄ UGDANČIOS MINTYS	77	Alfonsas Grauslys
KETURI AMAZONIJOS LIETUVIAI	81	A. Saulaitis, S.J.
IŠ DVIRATININKO KELIONIŲ (III)	86	A. Tamošaitis, S.J.
GLOBALINĖ ŽMONIJOS GEROVĖ	89	Vytautas P. Zubas
PAVYDAS, ISTIKIMYBĖ IR KAILIO VANOJIMAS	93	Vytautas Kasnis
KAIP IŠSAUGOJAU ŠEIMĄ	95	Nijolė ir Ramunė
HEIDEGGER — EGZISTENCIALIZMO FILOSOFAS	98	J. Venckus, S.J.
KALBA	100	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	102	D. ir G. Vakariai
TRUMPAI IŠ VISUR	104	J. Pr.
DAIL. ANTANAS TAMOŠAITIS	108	H. Nagys ir V. Vizgirda

Šis numeris yra iliustruotas Antano Tamošaičio dailės darbų nuotraukomis. Viršelio nuotrauka — Eugenijaus Būtėno. Kaip ši nuotrauka padaryta, fotografijos specialistams nebus sunku suprasti, kitiems gal reikės pagalvoti. Ją galėtume pavadinti "geležiniu veidu". Kartais būna akmeninės žmonių širdys, kurios nieko nejaučia, ir geležiniai veidai, kuriuose nepastebėsi žmogiškų jausmų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

Laiškai lietuviams

RELIGINĖS IR TAUTINĖS KULTŪROS ŽURNALAS
KOVAS/MARCH 1977 VOLUME XXVIII NO. 3

ATGAILA IR SPORTAS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Gavėnia — rimtas atgailos ir susikaupimo metas. Visur krikščioniškame pasaulyje, ypač mūsų tautoje, jau nuo seno toji gavėnios rimtis buvo griežtai užlaikoma. Žmonės pasninkavo, daugiau meldėsi, vengė įvairių linksmybių: dainų, šokių, žaidimų. Kai kurie griežtumai kartais būdavo įvedami privačia žmonių iniciatyva, kiti — kunigų liepiami ar patariami, bet pagrindinė atgailos mintis ir kai kurie konkretūs potvarkiai buvo Bažnyčios įsakyti, pvz. tam tikromis dienomis pasninkauti ar susilaikyti nuo mėsinių valgių, nekelti triukšmingų vestuvių ir pan.

Pats Kristus daug kartų yra kalbėjęs apie atgailą ir jos reikalingumą. Atgaila mes stengiamės atsilyginti už savo nusikaltimus, ieškant uždraustų malonumų, pagerbti Kristaus kančią ir palenkti kūną, kad paklustų dvasiai. Bet kai kurie asketai gal per toli nuėjo, netiksliai suprato atgailos reikšmę ir, kaip iš istorijos žinome, visokiais būdais silpnindavo ir vargindavo savo kūną, kad jis "nesukiltų" prieš dvasią. Žinoma, toks nusilpnintas kūnas tikrai neturėjo jokių jėgų "kilti" prieš dvasią ar prieš ką nors kita. Tačiau ar tai buvo galima suderinti su tuo senovės sportininkų posakiu, kad "mens sana in corpore sano"? Bažnyčia šio posakio niekad nepasmerkė, nes jis yra teisingas, juk tik sveikame kūne gali būti ir siela sveika, nes žmogaus dvasios ar sielos stiprybė daug priklauso nuo kūno, kol ji yra su juo susijungus. Tad atgaila reikalinga ne kūno varginimui ar silpninimui, bet ugdyti harmoniją tarp kūno ir sielos.

Šv. Pranciškus Asyžietis kūną vadino "broliu asilu". Bet tai nėra kūno paniekimas. Kaip gali būti paniekimas, jeigu jis jį vadina broliu? Kūnas tikrai yra sielos brolis, tik neprotingas. Jį turi tvarkyti siela. Kartais tas "asilas" pradeda per daug spardyti prieš sielą, nenori jos klausyti, tad reikia

Antanas Tamošaitis

Tyla

jį suvaldyti, o kartais ir nubausti. Šiam tikslui asketai ir pataria atgailą. Tam gali daug padėti ir sportas. Gerai suprastas ir tinkamai vykdomas sportas gali būti labai gera priemonė siekti harmonijos tarp kūno ir sielos ir tuo būdu ugdyti dvasinį tobulumą.

Nors Šv. Rašte niekur nėra pasakyta, kad Kristus su savo mokiniiais specialiai būtų ėjęs kur nors pasportuoti, bet jie tikrai nemaža sportuodavo, keliaudami iš vienos vietos į kitą, lipdami į kalnus, irkluodami Genezaretu ežere. Šv. Paulius ne kartą savo laiškuose yra pavartojęs sportinius terminus bei palyginimus.

Nors griežtųjų vienuolynų nariai, kurie daugiausia užsiima malda ir kontempliacija, turi pakankamai progų ir savo kūną lavinti, dirbdami įvairius rankų darbus namuose ar sode, bet vis dėlto jie turi dar specialiai paskirto laiko ir sportui. Pvz. kartūzams yra įsakyta kas savaitę eiti tris valandas pasivaikščioti. Šie pasivaikščiojimai taip yra organizuojami, kad tikrai galėtų būti kūnui naudos, kad reikėtų šiek tiek pastangų, kad būtų jaučiamas tam tikras fizinis nuovargis, kuris ne silpnina, bet stiprina kūną.

Bet nereikia užmiršti, kad sportas nėra tikslas, o tik priemonė. Aklas rekordų troškulys nėra suderinamas su tikra sporto dvasia. Sportiškesnė yra ne ta tauta, kurioje yra daugiau rekordininkų, bet ta kur yra daugiau sportininkų. Nors praktiškai beveik visuomet bus taip, kad kuo didesnis žmonių skaičius sportuos, tuo daugiau bus galimybių pasiekti naujų rekordų.

Sportas ypač yra naudingas ir net reikalingas jaunimui. Kiekvienas normalus jaunuolis mėgsta žaisti ir sportuoti. Daugelis jaunų nusikaltėlių, kurie dienas ir naktis praleidžia, slampinėdami nešvariuose miestų kvartaluose, paprastai nemėgsta sportuoti.

Sporto reikšmę ir vietą žmogaus gyvenime labai gerai yra nusakęs vienas didžiausių pirmosios šio šimtmečio pusės atletų Jesse Owens: "Pasakykite saviesiems mano pagrindinį principą — sportas nėra viskas. Tai tik dalis pilnutinio žmogaus. Norint būti pilnai išauklėtu, reikia visko gauti. Jeigu iš-

brauksime iš žmogaus gyvenimo nors vieną kurią sritį, jį nuskriausime. Mano supratimu, sportas jaunimui būtinas, bet ne viskas. Todėl jaunimas tegul įsisąmonina, kad sportas yra tik dalis pilnutinio žmogaus auklėjimo. Sporto aikštę ir žaidimą, koks jis bebūtų, laikau etikos mokykla. Jeigu kiekvienas supras ir persiims tuo, ką sporto aikštė duoda, jis bus laimingas. Dovanos ir medaliai apsi-traukia dulkėmis, bet jei suprasime sporto auklėjamąją reikšmę ir visa širdimi pasisavinsime etikos taisykles, tai sportas bus savo misiją atlikęs, nes širdyje dulkės niekad nenusės".

Tai yra labai teisingi žodžiai. Jei suprasi, kad sportas nėra viskas, jeigu įsitikinsi, kad jis nėra tikslas, o tik priemonė, tada nebus pavojaus patekti į azartą ir pakenkti savo pareigoms. Kur prasideda azartas, ten baigiasi sportas. Geras sportininkas turi stengtis laimėti, bet niekad jis nebus tikras sportininkas, jei neišmoks ir sportiškai pralaimėti. Šypsokis, kai laimi, bet išmok nugalėtojų nusišypsoti ir tada, kai pralaimi. Nėra verti sportininko vardo tie vyrai, kurie stengiasi pasiekti laimėjimų, ne tik rinkdami užpelnytus taškus, bet sukčiaudami ir svaidydamiesi nesportiškais žodžiais.

Tai teko, deja, ne kartą patirti ir tarp mūsų lietuvių sportininkų, ne tik vyrų, bet ir moterų. Ir tai net tame elegantiškiausiame "karališkame" sporte — tenise. Nepaėmus sviedinėlio ar padarius kokią nors kitą klaidą, tuoj toji klaida palydima lietuvišku ar anglišku keiksmazodžiu. Tai išgirdus, tikrai pasidaro liūdna ir nejauku. Atrodo, kad tie asmenys ne ten pakliuvo: jie geriau tiktų prie kokios nors smuklės, o ne prie teniso aikštės aplinkos.

Su mūsų čia pateiktomis mintimis, atrodo, sutinka ir popiežius Pijus XII. Kartą audiencijoje jis tarp kitko taip sportininkams kalbėjo: "Bažnyčia giria ir laimina tokį sportą, kuris stiprina kūną ir tokiu būdu padeda labiau klestėti dvasinėms galioms, bet ji smerkia tokį sportą, kuris propaguoja tik pagonišką kūno garbinimą, užslopindamas dvasią ir atitraukdamas žmogų nuo jo tiesioginių pareigų".

Alfonsas Tyruolis

PRISIKĖLIMO VARPAI

Skambėkit, varpai, sutartinėj šventoj,
Skambėkit pavasario žydinčio himnais.
O, gana jau aplinkui mirties ir tamsos,
Ir nakties be vilties.

Tie, kur užvertė Kūną uola,
Sugauti Tiesos ir prikalta negalėjo:
Ji vėl gaudžia pavasario žydinčio himnais
Iš aukso, sidabro ir vario varpų.

Toks kūnas trapus: ji taip lengva sukaustyt
Grandinėm, uolom, uždangom.
Bet skamba ir dūžta, ir dūžta ir skamba
Pavasario skautūs varpai:

Nors numirė Kūnas, nemiršta Tiesa,
Nors numirė Saulė, nemiršta Šviesa,
Nors numirė Žemė — gyva ji visa!

Ir sklinda jų aidas ir lekia pasauliu,
Lyg vienišas paukštis virš marių.
Suvirpa dangoraizių širdys
Ir širdis dar nepaliesto skausmo žmogaus,
Ir jis girdi, kaip skamba ir dūžta
Pavasario skautūs varpai:
Tiesa nenumiršta, ji bunda ir kelias,
Kaip pavasaris žalias.

JAUNIESIEMS

Lai Milda meiliai jus palydi
I Laimos šviesią karaliją,
Ir rožių, kur palaimoj žydi,
Žiedeliais ant jūs tako lyja.

Lai spindi saulė iš aukštybių,
Nušvietus žemės dieną nykią,
O žvaigždės, naktimis sužibę,
Pašviečia tamsoje ne syki.

Lai jums dangus neapsiniaukia,
Ir saulė žydrą ji išlaiko,

O debesi, kurs ji aptraukia,
Smagus vėjelis greit nuvaiko.

Lai žemėje, nors ir geriausioj,
Tėvų ir protėvių tėvynės
Šventasis atminimas gausiai
Takan jūs būna išipynęs.

Lai amžina dangaus malonė
Palaimą i rankas jums deda,
Kad guostų ji šiam žemės klony
Kuris i amžių pili veda.

ATSISVEIKINIMAS

O, atsisveikinimas mielas ir širdingas,
Džiaugsmu ir liūdesiu i širdį smingas.
Nes žinome visi mes aiškiai,
Ką iškeliavimas mums reiškia.

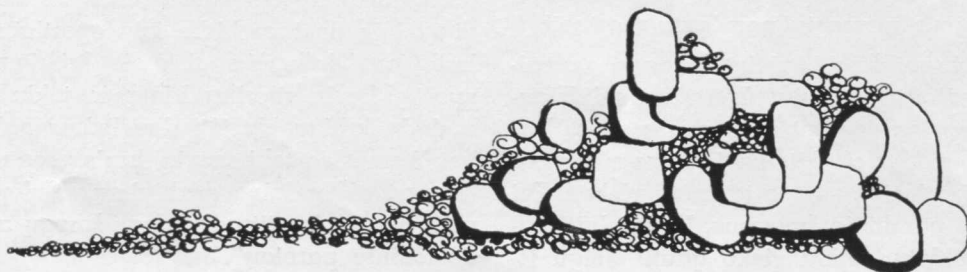
Gal nesunku ir bus palikt mums vieta,
Kur ašarų ir prakaito tiek lieta,
Ar vasaros karštymetį, ar sniegą,
Kur per ilgai pridengia gležną diegą...

Bet bus sunku palikt imintos pėdos,
Nors su skausmu ir su vargu sudėtos.
Nes ten širdies paliekame mes dalį,
Kur pasirinkę buvom sau kampelį.

O greitai nešasi mus laiko šuoliai
Ir atskiria siaubingi erdvių toliai
Nuo mūsų gimtinės, tėviškės brangiosios,
Kuri dar moja kryžiais, beržais, uosiais...

Dėl to, kur eitum tik, kur bekeliautum,
Kokių dangaus apgaubtas būtum skliautu,
Kur motų tau magnolijos ir palmės,
Tu niekad nepamirši savo žemės psalmės:

Kur bekeliautum, aš tave lydėsiu,
Tau būsiu karštyje mielu pavėsiu
Ir tavo skausmą užliūliuosiu švelniai,
Kaip to tik tavo meilė nusipelnė.

KRIKŠČIONIŠKĄ TOLERANCIJĄ UGDANČIOS MINTYS

ALFONSAS GRAUSLYS

* Gerai suprasta tolerancija remiasi žmogaus vertybės pripažinimu. Ji gerbia jo laisvę ir sąžinės apsisprendimą, nes tik laisvu apsisprendimu tikras gėris įvykdomas ir juo Dievas pagarbinamas.

* Tolerancija pareiškiamas žmogui pasitikėjimas, kad jo prigimtis — nors netiesoje esanti — tiesai atbus, kai tuo tarpu netolerantią prievarta paliestas savose pažiūrose užsikerta arba pradeda veidmainiauti.

* Netolerancija — tai neapykanta (ar bent neapykantos užuomazga), kuri gimdo neapykantą. O krikščioniškoji tolerancija, toji artimo meilės išraiška, klystančio ir nusikalstančio nesmerkia (nors patį nusikaltimą ir klaidą smerkdama), bet laukia jo pasikeitimo.

* Krikščioniškoji tolerancija vadovaujasi pažiūrų platumu, vadinasi, tuo supratimu, kad mūsų pažiūros ir įsitikinimai ne visada yra šimtu nuošimčių teisingi, o, antra vertus, kad ir kitaip manantis ir net tikrai klystantis bent tiesos dalį turi.

* Toleranciją savyje ugdydami, turime nepamiršti, kad ji, teisingai suprasta, turi ribas, su kuriomis nesiskaitydami, nekrikščioniškai elgiamės. Tos ribos — tai skaitymasis su žmonių silpnybėmis, palinkimu į blogį (kartais ypatingai stipriu, nes paveldėtu), kuriems pataikaudami, juos tik stiprintume. O neribotos tolerancijos paskatinti, beribe laisve besinaudojantieji piktos valios žmonės tą laisvę panaudoja doroviniam visuomenės smukdymui. Tad piktos valios ugdymo blogio negalime toleruoti beribe tolerancija, nes priešinimasis blogiui — tai meilės gėriui antroji pusė.

* Nekrikščioniškos tolerancijos šaknys glūdi tiesos nebranginime, neieškojime ir už ją nepasisakyme. Tokioje padėtyje atsiradęs, žmogus pasidaro abejingas ir melui, to melo neiškeldamas ir prieš jį nepasisakydamas. O abejingumas tiesai ir melui — tai tasai dvasios drungnumas, kuriuo, anot

šv. Jono Apreiškimo knygos, Dievas biau-risi.

* Netolerancijos apraiškų bei nusikaltimų randame ir krikščioniškųjų Bažnyčių istorijoje. Tų nusikaltimų visada buvo ir bus, nes ir Kristaus įsteigtoje Bažnyčioje šalia dieviškojo prado yra žmogiškasis — netobulas ir kiekvienos nedorybės sugundomas. Juk pats Kristus sakė, kad į jo minimą kviečių lauką priešas sės piktžolės. Kristus nėra krikščionybei pažadėjęs nenuodėmingumo. Visos krikščionių Bažnyčios istorijos eigoje yra buvę netolerancijos, neapykantos, viena kitai nusikaltimo, todėl visos turi viena kitos atsiprašinėti, prisipažinti nusikaltimus ir stengtis buvusių neapykantą paversti meile. Tokią nuotaiką parodė ir paskutiniai popiežiai.

* Netolerancijos šaknys glūdi fanatizme, kurs siauraprotiškai, vienašališkai mano, kad kitus neigdamas, jų nekęsdamas, save apsaugoja, savo buvimą ir ateitį užtikrina. Toks fanatizmas kyla iš noro kitiems viešpatauti ir juos valdyti. Iš tokios nuotaikos kilusi netolerancija nebando nekenčiamųjų padėti suprasti ir į ją įsigilinti, o juk suprasti — tai dažnai reiškia bent iš dalies pateisinti. Taip pat yra fanatiška ir neteisinga akiai tvirtinti, kad pas mus viskas dabar ir praeityje buvo tinkama, tobula, kad mums nereikia savęs kritikuoti, taisyti, reformuoti ir tobulinti. Fanatiška ir neteisinga savo tikrą ir viešą blogį slėpti, teisinti, dengti melu, nes melas ir tikinčiųjų lūpose vis tiek pasilieka melu, o tiesa nevirsta; taip pat nei Dievui, nei Bažnyčiai garbės nedaro. Kiekvieną tiesą, mums patinkančią ar nepatinkančią, palankią ar nepalankią, turime pagarbiai priimti. Siekti mūsų bažnytiniam bei pasaulėžvalginiam gyvenime tiesos skaidrumo yra drauge savęs ugdymas ir kovojimas už krikščioniškąją toleranciją.

* Krikščioniškąją toleranciją vykdyti nelengva, nes ji reikalauja didelės meilės tie-

sai (anot graikų, "Platonas yra draugas, bet dar didesnis draugas yra tiesa"), didelės kantrybės, atsargumo bei takto, kai susiduriame su tuo, kas mus erzina ir prieštariauja. Bet tokios tolerancijos reikia, nes bet kokios prievartos (kad ir pakelto balso tono) vartojimas jau būtų ženklas, kad nepasitikime savosios tiesos įtikinamumu. O juk tik šviesa nugali tamsą; tik meilės šilimos veikiami, ištirpsta neapykantos ledai. Nėra kito būdo mums tolimus įsitikinimus paveikti, kaip meilė, nes meilė pakelia mūsų atstovaujamą tiesą kvadratu, ir toji tiesa pasidaro tuo įtikinamesnė, kuo meilė didesnė.

* Kasdienis pakentimas visa to, kas mūsų artimuose mums nepatinka ir erzina — tai kantrybės vaisius. Tokios kantrybės raminaujanči įtaka dar padidėtų, jei toji kantrybė būtų šypsnių lydimas.

* Netolerancijos pasireiškimas dažniausiai yra persunktas savęs ir savųjų įsitikinimų pranašumo, t.y. puikybės, sąmone, kurią netoleramuojamasis pajutęs išgyvena, kaip žeminantį užgavimą. Dėl tokio užgavimo netolerancijos blogumas dar padidėja.

* Tolerancijos ir jos būtinumo supratimas bei vykdymas padarė galimą krikščionių susitikimą ir ekumeninį sąjūdį. O netolerancija buvo apsistačiusi sienomis, kurios trukdė krikščionims susitikti.

* Praeityje buvo nekrikščioniškai nusiteikusių teologų, kurie išdidžiai tvirtino: "Klaida neturi teisės egzistuoti; tą teisę teturi tiesa". Šis tvirtinimas rėmėsi abstrakcija, o ne gyvenimiška tiesa. Teisės turi žmonės o ne daiktai. Klaida ar tiesa atsiranda tada, kai pasireiškia konkrečiais žmogaus veiksmais. O žmonės turi ne tik teisę, bet ir pareigą klausyti savo sąžinės, nors ji be jų kaltės būtų objektyviai klaidinga.

* Turėtume žinoti, kad kitaip įsitikinusieji dar nėra būtinai priešai. Priešais tegalime vadinti tuos, kurie mūsų bei mūsų įsitikinimų nekenčia ir prieš juos kovoja. Priešų nekęsti būtų ne tik nekrikščioniška, bet ir neišmintinga, nes vienu neapykanta kitų neapykantas nepašalina, bet ją dar padidina.

* Reikia anksti pradėti ugdyti žmoguje toleranciją, nes tik ilgesnių pastangų keliu

galima ją pasiekti. Kaip prie dieviškų tiesų gilesnio pažinimo, kaip prie evangelijos skelbiamos dorovės išsamesnio supratimo palaipsniui, evoliucijos keliu einame, taip ir prie tolerancijos... Kaip toji evoliucija kartais būna ilga, galime spręsti iš to, kad dar ir šiandien absoliuti krikščionių dauguma nėra supratę, kad artimo meilė privaloma ne tik tos meilės reikalingam pavieniam žmogui, bet ir silpnesnėms valstybėms bei tautoms, kurioms gresia didžiųjų valstybių neteisingumas. Kaip artimo meilės vedami turime kokių nors mums įmanomu būdu ginti žmogų nuo piktadario, taip ir galingosios valstybės privalo ginti priešų puolamą mažesniąją. Tad Pietų Vietnamo gynimas buvo krikščioniškosios meilės pareiga. Todėl ir Vakarų pasaulio tylėjimas dėl šimtų tūkstančių žmonių komunistų vykdomo skerdimo Kambodijoje rodo jo nukrikščionėjimą. Tolerancija, kuri pakenčia ir tyli dėl milijonų žmonių koncentracijos lageriuose, nėra krikščioniška — ji yra nežmoniška.

* Pascalis (Pensée, Nr. 843) taip išpėja netolerantiškai nusiteikusias: "Ne čia tėvyinė tiesos, kuri nežinoma klaidžioja tarp žmonių". Tad joks pavienis žmogus negali tvirtinti, kad turi tiesos pilnatvę, nors ir dažnai turėtų pagrindo sakyti, kad jis turi tiesą. Tik Šv. Dvasia, iki pasaulio pabaigos pasiliekanči su Kristaus Bažnyčia, tegali mus vesti į tiesos pilnatvę. Todėl, jai vadovaujant, tiesos supratimas tobuleja, pilnėja. Tai leidžia mums suprasti, kodėl ir Bažnyčioje tos pačios doktrinos supratimas keičiasi.

* Jau tuo pačiu, kad žmogus gavo iš Tvėrėjo privilegiją galvoti ir protauti, kiekvienas protaudamas prieina prie skirtingų išvadų. Turime pareigą šią protavimo dovaną dėkingai toleruoti ir pasitaikančius netikslumus, bendrai dialogo būdu svarstydami, atitaisinėti. Ir II Vatikano Susirinkimas labai daug reikšmės skiria dialogui. Dialogu, pasikalbėjimais abi skirtingų pažiūrų pusės, savo tiesos pagrindus abipusiai išdėstydamos, ugdo toleranciją, nes kiekvienas besikalbančiųjų pamato, kad ir antrosios pusės tvirtinimai nėra be pagrindo.

* Ne kartą dauguma savo tiesą primeta mažumai, tartum mažuma būtinai nieko neįsmanytų ir būtų klaidoje, kai ne kartą Bažnyčių istorija rodo visai ką kita. Dažnai yra buvę taip, kad kai kurios tiesos ar tvirtinimai, per anksti paskelbti, nebuvo priimti. Visuomenė dar nebuvo pribrendusi jų priimti. Taip, pavyzdžiui, dėl tikėjimo-įsitikinimų skirtingumo buvo mirti pasmerktas čekų Husas. Jis tarp kitko reikalavo gimtosios kalbos liturgijoje ir Komunijos abiem pavidalais. II Vatikano Susirinkimas tuos reikalavimus įvykdė.

* Tiesos nevertinimas ir melas diktatūrinėse ateistinėse valstybėse virsta žmogaus pavergimu ir netolerancija bet kokiai, iš kitur ateinančiai tiesai. Ši netolerancija, neapykantos lydimą, sukūrė koncentracijos lagerius bei psichiatrines ligonines sveikiesiems. Didžiausia neapykanta, kuri ugdoma religijai rytų komunizme, yra didžiausia netolerancija. Ugdoma neapykanta virsta netolerantingais veiksmais.

* Ugdyti toleranciją — tai taip pat reiškia ugdyti krikščionišką kovojimo būdą už tiesą. Tolerancija nereiškia abejingumo tiesai. Toks abejingumas reikštų atsimetimą nuo krikščionybės. Reikia žinoti, kad didžiosios dogmatinės tikėjimo tiesos ir jomis įsitikinimas nėra negyvenimiška abstrakcija, bet turi ryšį su gyvenimu. Tik tam tikra tiesa įsitikinęs įstengia ją vykdyti. Tad klaida, sudarkydama tiesą, ilgainiui sudarko ir moralinį žmogaus gyvenimą. Tad šv. Augustino posakis "klaidas žudykite" turi pagrindo. Bet tolerancijos ugdymas siekia taip kovoti su klaida, kad nepažeistum klaidoje esančio asmens. Juk klaida yra kalta, bet klystantis gali būti visiškai gera valia įsitikinęs, todėl visai nekaltas. Antra vertus, abejingumas krikščionybės skelbiamoms esminėms tiesoms, reikštų tiesos reliatyvinumą, indiferentiškumą, skepticizmą ir įsitikinimo stoką. Tad besikalbėdami su kitaip tikinčiu ar netikinčiu, turime gerbti jo įsitikinimą, ieškoti, kas jo tvirtinimuose yra teisinga (nes ir klaidoje gali būti dalis tiesos), net nevartoti žodžio "klaida", bet vadinti ją pokalbyje nepilna tiesa (tokia "nepilna" ji

gali būti dėl nepakankamo pažinimo ir tame, kuris mano ją turįs); jie abu savo pokalbiais ir diskusijomis stengiasi ją papildyti.

Turime ginti tik pačias didžiąsias krikščionybės tiesas, bet per daug nesiginčyti dėl mažiau esminių ar visai neesminių pažvalgų ar religinių praktikų.

* Susidurdami su kitaip tikinčiais ar netikinčiais, neturime pamiršti kito šv. Augustino reikalavimo "klystančius mylėti" ir iš meilės jų įsitikinimų neužgauti. Reikia nepamiršti, kad jeigu jis eitų prieš savo įsitikinimą-sąžinę, jis nusikalstų. Tad reikia mylėti tą vertingą jame esantį turtą — laikymąsi sąžinės, įsitikinimų. Tokių žmonių su tvirtais įsitikinimais šių laikų pasaulyje mažėja. Taip pat čia reikia prisiminti Kristaus reikalavimą: "Neteiskite kitų, kad patys nebūtumėte teisiami" (Mt 7, 1). Jeigu jis dėl savo įsitikinimo kokia nors tiesa abejotų, jam primintina, kad tai gali būti Dievo jam duodamas ženklas — pareiga susirūpinti tiesos papildymu ar išlyginimu.

* Tad krikščioniškai suprasta tolerancija yra toji mūsų širdies galia, kuria mes kitaip manančiam linkime vis geriau pažinti religinę tiesą, bet drauge tikime jo gera valia ir, nepažeisdami jo šventų religinių įsitikinimų, paliekame jį tame pagrįstame įsitikinime, kad mes ir toliau jį mylime.

* Būkime atsargūs, vertindami skirtingas pažvalgas, jų nevadinkime klaida, jei tam neturime šimtaprocentinių įrodymų, nes būna ir taip, kad skirtingumas yra tik tiesos papildymas, iš kitos pusės į ją pažvelgimas, tad tuo pačiu ir jos praturtinimas. "Lai niekas nedrįsta sakyti, kad jis turi tiesos pilnumą, o kitas yra visiškoje tamsoje. Pilnuma yra tik Dieve... o mes... pagauname tik atskirus šviesos spindulius" (Berdiajev, Filosofija svobodnago ducha).

* Šią kovą prieš blogį įkvepia meilė: meilė tiesai ir dorybei, o taip pat ir neapykanta melui bei nedorybei. Kokia turi būti didelė meilė tiesai ir dorybei, kokia neapykanta melui ir nedorumui, tai įrodo didieji nuoseklūs krikščionybės mąstytojai. Turiu galvoje prancūzų katalikų 19-tojo šimtmečio

filosofą E. Hello ir šio šimtmečio rusų filosofą N. Berdiajevą.

Hello ypač puola tuos, kurie, prisidengę tolerancijos kauke, iš tikrųjų yra abejingi tiesai. Šitokią nuotaiką jis gretina su neapykanta tiesai ir daro išvadą, kad kas myli tiesą, negali būti jai abejingas. Štai jo žodžiai: "Abėjingumas — tai didžiausias velnio triumfas: jis mėgsta neapykantą, bet jam jos neužtenka — jis nori abėjingumo. Abėjingumas yra ypatingos rūšies neapykanta. Tai šalta ir užsispyrusi neapykanta, besislepianti prieš žmones, o ne kartą ir savąjį žvilgsnį prisidengusi tolerancijos kauke. Tai neapykanta, padauginta melu. Norint die-na iš dienos įžeidimų srove į tiesą spiaudyti, reikia tam tikro pastovaus nusistatymo, kurio daugeliui trūksta. Todėl jie apsisprendžia nereikšti jokio nusistatymo. O juk garsi, atvira neapykanta labiau suprantama... negu besislepianti neapykanta". Jis taip tvirtina, nes jaučia, kad aiški neapykanta — tai savotiškas su tiesą ir jos buvimu skaitymasis, kai tuo tarpu abėjingumas, laikydamas tiesą nesančia, paneigia ją labiau negu neapykanta. Kitokią išvadą darant: abėjingumas kaip melą, taip ir tiesą pastato vienoje plotmėje, abiem nepriskirdamas jokios reikšmės. Anot Hello, tikrai gilus ir tolerantiškas žmogus "niekina kiekvieną melą, nors visas pasaulis jį girtų, ir klaupiasi prieš kiekvieną tiesą". Įsidėmėkime: "niekina kiekvieną melą", bet ne *meluojantį* žmogų, kurio jis gailisi ir norėtų jį įstatyti į tiesos kelią!

* Reikia tiesą mylėti, nes "kiekviena klaida (ne kartą tas nesąmoningas melas, A.G.) pagimdo daug klaidų, ne visada logiško vystymosi... pažadintų aistrų keliu. Tiesia-kalbis žmogus gerai pasitarnauja tiesai ne vien reikšdamas ir skelbdamas teisingas idėjas, ne vien šiandien tariamais žodžiais, bet ir tais vidiniais sielos stoviais bei palinkimais, daugiau ar mažiau pastoviais, kurie iš kalbančiojo persiduoda klausančiajam... Kas apskaičiuos tas klaidas ir nelaimes, kurios, kad ir netiesioginiu keliu, kyla iš didelio melagio?" (E. Hello). Tad nepakęsti melo ir su juo kovoti yra tas pat,

ką saugoti žmones nuo melo pasekmių. Nėkėti blogio ir melo — tai antroji tiesos mėlės pusė.

* Patirtis rodo, kad pasaulio atmosfera tiesai nėra palanki. Jos "tolerancija" būna šališka, palankesnė melui negu tiesai, palankesnė nusikaltimui negu dorybei. Ši "tolerancija" labiau gailisi nusikaltėlių, bet ne jų aukų!

* Tie, kurie į blogį jokių būdu nereaguoja ir tariasi esą krikščioniškos tolerancijos vedami, labai apsigauja. Jie, tiesa, mėgsta prisidengti ir pasiteisinti Kristumi, kuris nusidėjėliams atleisdavo. Jie maišo ir sutapatina atleidimą su pritartimu. Jie nori tuo lyg pasakyti, kad Kristus nelabai nuodėmę smerkęs. Bet jie pamiršta, kad Kristus atleisdavo besigailintiems ir juos įspėdavo daugiau nenusidėti. Teisingai tad tvirtina E. Hello, kad "pasibiaurėjimas klaida, blogiu, karštas pasibiaurėjimas melu — tai tokie jausmai, kurie rečiausiai sutinkami žmonėse".

* Labai teisingai krikščioniškąją toleranciją suprato N. Berdiajevas, tas rusų krikščionių mąstytojas, kuris primena, kad "krikščionybė yra laisvės religija, ji neleidžia rauti blogio prievartos keliu" (Filosofija svobodnago ducha) ir kad "krikščionybė yra nukryžiuotos tiesos religija. Nukryžiuotoji tiesa neprievartauja, ji kreipiasi į (žmogaus, A.G.) laisvę" (Carstvo ducha i carstvo kesaria).

* Prisimindamas Inkvizicijos klaidatikių persekiojimus Berdiajevas sako: "Jei viduramžių krikščionybė pilna kruvinų prievartavimų, tai dėl to kalta ne krikščionybė, bet toji barbariškoji žmogaus prigimtis, kuri taip sunkiai žengia krikščionėjimo keliu" (Filosofija svobodnago ducha). Tame pačiame kūrinyje šis krikščionybę branginęs mąstytojas pasisako: "Laisvė mane atvedė prie Kristaus (t.y. laisvas apsisprendimas, A.G.), ir aš nežinau kitų kelių prie Kristaus, kaip tik laisvę". Toliau dar priduria: "Žmogaus sielos prievartavimas tikėjimo dalykuose yra Kristaus išdavimas, pačios krikščioniškos religijos prasmės ir tikėjimo prigimties paneigimas". Berdiajevas, prisimin-

KETURI AMAZONIJOS LIETUVIAI

A. SAULAITIS, S.J.

IVADAS

Beveik penkis kartus už Vytauto Didžiojo laikų Lietuvą didesnė yra Amazonija, tris penktadalius Brazilijos dengiąs tropinis miškas ir krūmokšniais apaugusi aukštuma. Jeigu antroje pasaulyje didumu lietuvių kolonijoje — Sao Paulo mieste — vardu žinomų lietuvių yra maždaug 40 asmenų kvadratiniam kilometre (Lietuvos dabartinis vidurkis yra 48 gyventojai kv. kilometre), tai Amazonijoje, apimančioje tris valstijas, dviejų dalis ir tris teritorijas, vardu žinomam vienam lietuviui tenka ploto maždaug triskart daugiau, negu Nepriklausomos Lietuvos.

Vieni prekiauja, keli ieško brangenybių, bet pačioje Amazonijoje, kurioje, nežiūrint didžiulių plotų ir ribotų susisiekimo priemonių, susižinojimas tobulai išsivystęs, geriausiai pažįstami keturi. Kai prieš metus Ama-

zonės valstijos sostinėje atsirado staiga nepažįstamas Peru indėnas, federalinė policija pasikvietė lietuvių su juo pasikalbėti. Kai tame pačiame Manaus mieste užsuki į Sao Raimundo priemiestį, sutinki daug moterų ir mergaičių, vardu Liucija (grynai portugališkai turėtų būti Lucia). Vakarų Amazonijos Rondonijos teritorijos sostinės Porto Velho aerodrome gali valytojo, ar keliaujančio vaistų pardavėjo, ar kuro lėktuvams pristatančios bendrovės vedėjo paklausti, ar pažįsta lietuvių, žinodamas, kad atsakymas bus smagiai teigiamas. Ir jei paklaustum Rondonijos gubernatoriaus žmonos, ar ji ragavusi lietuviškų valgių, ji atsakytų: "Taip, bet man neleido pasiimti margučių". Paslaptis nedidelė — tereikia 10.000 kilometrų autobusu, lėktuvu ir laivu apkeliauti, kad galėtum apie šiuos keturis lietuvius sužinoti. Arba pranešti ir skaityti "Laiškus lietuviams".

damas Dostojevskio kūryboje vaizduotą Didįjį Inkvizitorių, prievartos skelbėją, pranašiskai mato ateitį: "Ateisianti Didžiojo Inkvizitoriaus karalystė bus sujungta ne su katalikybe, o su ateistiniu ir materialistiniu socializmu" (Mirosozeranje Dostojevskago). Žinome, apie kokią šiandieninę inkviziciją jis kalbėjo — kur žūsta ne tūkstančiai, kaip per kelis šimtus metų viduramžiais, bet milijonai!

* Netolerancija praeityje buvo visų krikščionių Bažnyčių nusikaltimas. Todėl jos visos, kaip ir du paskutiniai mūsų popiežiai, turi atsiprašinėti kitų krikščionių bendruomenių.

* Viduramžiais vienu kitiems krikščionių netolerancija iš dalies yra kilusi iš vienašališko susirūpinimo ir žvelgimo vien į tiesą, pamirštant meilę. Ar negalėjo tada persekiojamiems kilti mintis: jūs smerkiate mus dėl mūsų tiesos supratimo, dėl nusikaltimo jai, o jūs nusikalstate meilei! Tad ar nenusikalstame ir vieni, ir kiti krikščio-

nybei?! O pagaliau ar krikščioniškoji meilė nėra kai kuriais atvejais net aukštesnė už tiesą ta prasme, kad vien tik tiesa, meilės nelydima, neįtikina, o tuo tarpu didelė krikščioniškoji meilė padaro tiesą įtikinamesnę ir patrauklesnę.

* Iki šiol tebegaliojančių Katalikų Bažnyčios Įstatymų (Codex Iuris Canonici), išleistų pirmaisiais šio šimtmečio dešimtmečiais, 1351 kanonas sako: "Nevalia nieko prieš jo valią versti priimti katalikų tikėjimą". Iš to darydamas išvadą žymusis mūsų laikų katalikų moralistas B. Haering sako, kad "tuo labiau nevalia nieko prikalbėti prieš jo sąžinę vien išorinai priimti tikėjimą. Tai būtų nusikaltimas prieš sąžinės laisvę, šv. Pauliaus pareikštą: "Visa, kas daroma ne pagal įsitikinimą, yra nuodėmė" (Rom 14, 23).

* II Vatikano Susirinkimo tikėjimo ir sąžinės laisvės dekretas, kuris įpareigoja visus krikščionis vieni kitus toleruoti, suprasti ir mylėti, yra didelis žingsnis visų krikščioniškųjų Bažnyčių krikščionėjimo keliu.

RAUPSUOTOJU MOTINA

Apie 1927 metus iš Lietuvos Maziliauskai atsivežė mažytę dukrelę Liuciją, kuri Lietuvos neatsimena ir lietuviškai užmiršo, įstojusi į Marijos misionierių pranciškiečių vienuoliją, Brazilijon iš Europos atkelton prieš 50 metų. Šiandien sesuo Liucija yra Amazonės intako Solimoes vidupio miesto Fonte Boa ligoninės vedėja, retkarčiais aplankanti savo gimines Sao Paule.

1951 metais sesuo Liucija su trimis vienuolėmis atvyko į Manaus steigti vienuolyno šv. Raimundo priemiestyje. Būdama gailėstingą sesuo, tuoj pat įsteigė mažą ambulatoriją, kurioje priimdavo neturtinguosius apylinkės gyventojus. Nepasitenkindama darbu kabinete, lankydavo namus ir šeimas, kartu katekizudama ir gydydama, patardama ir paguosdama, padėdama ir pamokydama. Žmonės sako, kad ji per tuos 22 ar 23 metus tapo viso priemiesčio motina, ne tik savo rūpestingą tarnybą visiems pagalbos reikalingiems, bet ir padėdama gimdantioms motinoms, kurios dėkingumu paskatintos savo dukras pakrikštydavo Liucija. Šiandien kukli ambulatorija išaugo į kliniką, kurioje kasdien lankosi gydytojai, dantų gydytojai ir dirba slaugės, toliau dirbdami sveikatos ir žmogiškumo dirvą, taip rūpestingai aptarnautą sesers Liucijos.

Apie 1965 m. lietuvaitė seselė sužinojo apie raupsuotųjų koloniją Araçatuboje, kitoj pusėj plačiosios upės savaime susikūrusią atskirą raupsais sergančių bendruomenę, kuria niekas nesirūpindavo. Iš pradžių kas savaitę vieną dieną persikeldavo į aną parkrantę, nešina vaistais ir reikmenimis. Vėliau sužinojo, kad valdžia skirdavo pinigų, bet šie niekad kreipinio nepasiekdavo. Pradėjo vaikščioti po šalpos ir kitas valdžios įstaigas, kol surado, kur lėšos užkištos, ir jų išreikalavo.

Valdžios įsteigta raupsuotųjų prieglauda jau veikė Manaus miesto Aleixo priemiestyje, bet ši irgi buvo apleista. Su olandų ir amerikiečių pranciškonų pagalba, suradusių pinigų savo kraštuose, pradėjo Aleixo kolonijos sąlygas gerinti tiek, kad ir pati

valdžia daugiau prisidėjo. Valdžios paraginta, įkalbėjo Araçatubos raupsuotiesiems palikti laisvesnę savo kaimelio tvarką ir prisijungti prie arčiau didmiesčio esančios sanatorijos. Spaudoje kilo straipsniai, o žmonės gandai, kad pertvarkomoje kolonijoje tikra vergija, nes iš antrosios Rio Negro upės pusės atkeltieji priešinosi griežtesnei tvarkai. Tik kai sveikatos ministras aplankė Aleixo prieglaudą ir pilnai pritarė ses. Liucijos darbui, visos kalbos ir priekaištai staiga dingę.

Raupsuotų sodyboje įsteigė socialinį centrą su įvairiais kursais ir pamokomis, žemės ūkio esminiu mokslu, įvairių amatų dirbtuvėmis, kad nuo raupsų pasveikę galėtų įsijungti į visuomenę. Patobulindama ambulatorijos patarnavimus, neapleido ir pastoracijos, krikščioniško auklėjimo. Šiandien žmonės sako, vaizdas "klaikus", nes kolonijoje mažai vaikų: kurie buvo pristatyti — greitai pagijo.

Šios vienuolijos sistema labai paprasta. Neužsiimdama darbu daugiau išsivysčiusiose srityse, į neturtingąsias ir apleistas vietas siunčia keturių seselių grupę: gailėstingą seserį ar laborantę, mokytoją, socialinių darbų specialistę ir krikščioniškosios pastoracijos specialistę. Kiekviena išvysto savo sritį, prisijungiant ir naujoms seselėms pagal reikalą, kaip šešios ar septynios šoko padėti seselei Liucijai raupsuotųjų prieglaudoje.

Nuo 1973 m. sesuo Liucija Maziliauskaitė dirba Fonte Boa vietovėje, maždaug 900 km į vakarus nuo Manaus, pusiaukelyje iki Kolumbijos. Jos tvarkomoje ligoninėje dirba šeši septyni gydytojai, aptarnaudami ne tik miestelį, bet šimtus kilometrų paupių, pasiekiamų tik laivais arba lėktuvais. Neseniai buvo operuota, ir tik prievarta laikoma ligoninėje toli nuo savo darbo.

INDĖNIŠKAS LIETUVIS

Aišku, nėra labai sunku išmokyti svetimos kalbos žodyno, gramatikos, sakinių darybos. Daug sunkiau taip persiimti kitos tautos kultūra, kad būtum tos tautos priimtas visai kaip savas, nuo kurio nebereikėtų slėpti brangiausio tautinės kultūros, padavimo tu-

rinio. Jeigu salezietis kun. Kazys Bėkšta ne-
atrodytų kaip europietis, tur būt, jo ir ne-
atskirtum tarpe indėnų, kurių gyvenimu, pa-
pročiais, tradicijomis ir likimu alsuoja.

Per 25-erius metus Amazonijos miškuose
vienuolika kartų malarijos pakirstas, laivu
ir pėsčiomis iškeliavęs didžiulius plotus,
šiandien kun. Bėkšta jaunatvišku užsidegi-
mu traukia iš vienos tropinio miško pusės į
kitą, surašydamas indėnų tautų gramatikos
taisykles ir žodyną, pritaikydamas jų kal-
boms raidyną, kad jie galėtų pirma išmokyti
savąją kalbą rašyti ir skaityti, ir tada sve-
timąja Brazilijos kalba — portugališkai. 1976
m. Amazonės valstijos valdžia išleidžia jo
paruoštą 500 psl. knygą, kurioje pirmą kar-
tą baltųjų ir indėnų 476-ųjų metų santykių is-
torijoje pasirodo indėnų mitologija ir legen-
dos tokios, kokias tėvas perduoda sūnui
kultūroje, pagrįstoje žodiniu padavimu, be
nuo baltojo nuslėptų dalių. Tur būt, kiekvie-
nas Braziliją pažįstąs antropologas ar misio-
nierius pažįsta jo vardą, bet jeigu kun. Bėkš-
ta savo kruopštų lingvistinį ir antropologinį
gabumą būtų nukreipęs asmenišką ambici-
jos keliu, šiandien jis būtų sensacija, vietoj
aukšto, susimąsčiusio asmens, su užrašų są-
siuviniais rankose vos pramintu takeliu trau-
kiančiu indėnų kaimo link.

Sao Paulo lietuviai prisimena jo šventi-
mus saleziečių seminarijoje ir pirmąsias mi-
šias lietuvių Šv. Juozapo bažnyčioje, jam
nekantriai baigus anų laikų seminarijos
mokslus, kuriuose ne visada galėjo įžiūrėti
naudą ar prasmę "savo indėnams". Kun.
Bėkšta, kilimu klaipėdietis, laisvai kalba ke-
turiomis visai skirtingomis indėnų kalbomis
(iš maždaug 150 dar šiandien kalbamų Bra-
zilijoje). Viena kalba yra indėnų tarptautinė
— amazoninė tupi; antra — gal jo mėgsta-
miausia tukanų; trečia — paskutiniųjų žmo-
gėdų Janomami giminės; ir dar ketvirta.

Pripratęs gyventi džunglėse, kaip vilkas
miškan žiūri, jeigu koku nors sumetimu ten-
ka būti mieste. Paskutiniu metu pusmetį dės-
to pritaikomąją kultūrinę antropologiją olan-
dų vedamame institute Manaus mieste, o
antrą pusmetį praleidžia vis skirtingoje in-

dėnų tautoje, išrasdamas kalbai raštą ir ap-
rašydamas kalbos pobūdį bei taisykles. Tik
po šešerių metų tukanai pajuto, kad šis bal-
tasis yra savas žmogus, ir kaip tautos na-
riui atvėrė savo kultūrą iki pat pagrindų.
Nestebėtina, kad šį antropologą ir kalbinin-
ką Manaus mieste pasikvietė federalinė po-
licija, sučiupusi iš Peru atsiradusį indėną,
kuris sakėsi pagal senobinį paprotį lankąs
Amazonijos gentis, kaip darė jo proseneliai
inkų laikais.

Daugiau kaip dvidešimt metų kun. Bėkš-
ta sąmoningai ribojosi pačių tautų kultūra,
neieškodamas ryšių su kitomis indėnų tau-
tomis, ypač gretimuose kraštuose. Dabar
pripažįsta, kad kurios nors tautos kultūrai
tikrai pažinti ir jų padavimų pavidalu per-
duodamą istoriją išaiškinti reikalinga ieško-
ti ryšių ir šaknų, pavyzdžiui, tukanų kultū-
ros atveju, Andų aukštumų indėnų kultūro-
je. Ryšiai tarp inkų imperijos ir tropinio miš-
ko indėnų seniau mažai studijuoti, nes ma-
nyta, kad jų įtaka ir ryšiai nesiekė džung-
lių gilumos. O vis dėlto toli nuo Peru gyve-
nančių tukanų legendose kalbama, kad jų
vadai vykdavo į kalnus gauti savo pareigų
žymenis. Ir tikriausia visos kalbos apie Ama-
zonijos paslėptus miestus yra teisingos, nes
pamažu sužinoma apie inkų griuvėsius ir
tipiškų šukių radinius giliai Brazilijoje. To-
dėl šiandien kun. Bėkšta studijuoja ir kečua
kalbą, užsilikusią iš inkų laikų Bolivijoje ir
kitur.

Ne paslaptis, kad indėnų tautos, prieš
tūkstančius metų atlaikiusios pavojingą ke-
lionę iš Azijos per Bėringo sąsmauką, iš
Indijos ir iš Polinezijos, beveik neatlaiko
kultūrinio pavojaus, kurį baltojo veržimasis
Amazonijon atneša. Giliai pergyvendamas
lietuvių tautos likimą sovietų priespaudoje,
kun. Bėkšta prie jo prilygina indėnų genčių
padėtį ir savo patirtį bei įsitikinimus kreipia
"pacifikuoti baltiesiems", kurie tų genčių
tautinę gyvybę žudo. Nepritardamas savo
tukanų indėnų srities vyskupo pažiūrai, kad
indėnas laikytinas civilizuotu, išmokęs por-
tugalų kalbą ir praktiškai nuvertinus jo tūk-
santmetę kultūrą, kun. Bėkšta yra "persona
non grata" toje prelatūroje, nes lygiai taip

drąsiai užtaria indėnus, kaip kovingai nusi-
stęs už lietuvių tautos gyvybę.

PADRE MÉDICO

Vakarų Vokietijos ploto teritorijoje gyve-
na mažiau žmonių, negu šiandieninėje Klai-
pėdoje. Tame plote tik du valsčiai, ir para-
pijų pakraščiai iki 800 km nuotolio vienas
nuo kito. Jeigu šiandien vakarų Amazonijoje
Rondonijos teritorija atrodo pasaulio galas,
tai 1961 metais, kai į žmogėdų apgyventą
sritį iš Prancūzijos atkeliavo kun. Ferdinan-
das Bendoraitis, vaizdas turėjo būti dar klai-
kesnis. Šiandien oficialiai pripažįstama, kad
jo vedama "Gerojo Ganytojo" ligoninė pati
geriausia vakarų Amazonijoje. Daug kas ži-
no jo lietuvišką pavardę, bet dažnai žmonės
tesako "padre medico" — kunigas gydyto-
jas.

Bet kurią dieną ligoninėje rasi indėnų,
brazilų, boliviečių, kaučuko rinkėjų, žvejų,
miesto gyventojų, kaimelių ar sodybų žmo-
nių: tai maždaug ir atpasakotų visą penkio-
likos metų istoriją. O gydytojų bei slaugių
tarpe rasi prancūzų, boliviečių, brazilų, o
taip pat šveicarų ir lietuvių.

Ruošdamasis kunigo šventimams Pran-
cūzijoje 1960 metais, F. A. Bendoraitis svajo-
jo dirbti Afrikoje, kurią pažino tarnaudamas
kariuomenėje ir lankydamas Albert Schweizer,
atsiuntusį pirmą pašalpą naujai stato-
mai kun. Bendoraičio ligoninei po eilės me-
tų. Bet seminarijoje viešėjo tuometinis Gua-
jará-Mirim prancūzas vyskupas, ieškodamas
talkos naujai prelatūrai, kurioje tiek kunigų
šiandien, kiek prieš 200 ar 300 metų. Taip ir
1961 metais Mamorė upės pakrančio mies-
telyje Guajará-Mirim pasitiko senoviško
traukinio žarijų išdeginta sutana apsirengu-
sį naują misionierių, jo paties išventintą.

Kun. Bendoraitis, dar nemokėdamas por-
tugalų kalbos, iš karto kukliame kambarėly-
je pradėjo priimti ligonius, vertėju būnant
kunigui, šiandieniniam prelatūros vyskupui.
Kas keletas metų kraustėsi ir plėtė kliniką,
kol 1973 metais baigė 136 lovų modernią
ligoninę, aptarnaujančią visus minėtus vi-
suomenės sluoksnius ir tautybes. Kas kele-
tas mėnesių prie vakarienės stalo sėdi Ron-

donijos gubernatorius kariškis, negalėdamas
suprasti, kaip vienas asmuo be pastovių pa-
jamų galėjo atlikti daug daugiau, negu val-
džios įstaigos su visa biurokratų aparatūra
ir skiriamomis lėšomis.

Brazilijos-Bolivijos pasienio ir provincijos
gyventojams gal geriausiai atmintinas yra
mirtingos epidemijos atvejis 1963 metais
Bolivijos San Joaquin vietovėje. Iš 2000 mies-
telio gyventojų jau 400 buvo mirę nepažis-
tama liga, kurią pirmas atvykęs ir dvi die-
nas prie mikroskopo tyrinėjęs kun. Bendo-
raitis atpažino ir antibiotikais sustabdė, ne-
bijodamas tapti vienu 60-ties asmenų, kurie
kasdien nuo ligos mirė. Tais pačiais metais
laivu apkeliavo tūkstantį kilometrų aukšt-
upin, priimdamas daugiau kaip tūkstantį li-
gonių.

Sekančiais 1964 metais pastatydino pir-
majį laivą-ambulatoriją, kurių penktasis bai-
giamas 1976 m. gruodžio mėnesį, nes trys
nuskendo ir vienas sudegė. Tuo pat metu
įsteigė radijo stotį, kuri šiandien tebėra vys-
kupijos žinioje. Už dvejų metų, gerai susi-
pažinęs su indėnų genčių padėtimi apylin-
kėje, įkūrė vyskupijos žemėse trijų genčių
koloniją, kurią šiandien aptarnauja savano-
ris prancūzas. Puikiais fotografijomis užra-
šė įvairių genčių gyvenimą, papročius, užsi-
ėmimus, savo mažam bet turiningam muzie-
jui surinkdamas tipiškų radinių.

Kaip šiame pasaulio gale galima suge-
bėti plačią veiklą administruoti ir tobulinti?
Įsteigęs indėnų sodybą ir radijo stotį, perlei-
do kitiems. Šiuo metu trys įstaigos sujungtos
vienon administracinėn sistemon: ligoninė,
plytinė ir ūkis. Vienintelė mechanizuota šim-
tų kilometrų rate plytinė gali net sostinėn
Porto Velho ir Bolivijon pristatyti įvairiau-
sias plytas, čerpes ir dekoratyvinę kerami-
ką. Šios trijų didžiulių krosnių plytinės pa-
jamos nukreipiamos į ligoninę, kurios sta-
tyba, aišku, išeina daug pigiau savomis ply-
tomis. Iš neseniai pradėto tvarkyti ūkio ligo-
ninė susilaukia daržovių, vaisių, mėsos, žu-
vies ir pieno daug pigiau, negu šiuos pro-
duktus pirkdama bendroje rinkoje.

Ligoninėje ketvirtis žmonių priimami ir
gydomi nemokamai, ir dar daugiau vaistus

gauna nemokamai iš vaistinės, kurion iš gydytojų surenkami vaistų bendrovių duoti pavyzdžiai ir gerų žmonių persiunčiami į Guajara-Mirim. Per pirmuosius šešis 1976 m. mėnesius apžiūrėta 14.771 ligonis, atlikta 6.874 laboratorijos analizės, atskirai veikiančioje greitosios pagalbos ambulatorijoje patarnauta 3.957 asmenims; ligoniams, tarnautojams ir ligoninėje paguldytiems kūdikiams paduota 47.273 valgių. Konsultorijoje dirbdamas apie 5 val. per dieną, kun. Bendoraitis pats per mėnesį priima apie tūkstantį ligonių, kurių pusė ateina sirgdami malarija, jau septynis kartus patį kun. Bendoraitį užklupusia liga. Be jo dirba dar šeši gydytojai.

Neklysta jau pensijon išėjęs senasis vyškupas, sakydamas, kad šis lietuvis yra geras administratorius, nes be visų suminėtų darbų jau planuoja ne tik ligoninę plėsti, bet įjungti ir ligoninę-autobusą pakelių sodyboms aptarnauti, paupyje ar saloje numato raupsuotųjų koloniją ir džiovininkų satoriją, o po to — miesto jaunimui centrą.

LIETUVAITĖ SESELĖ

Lietuvišką "Gerojo Ganytojo" ligoninės aplinką sukuria ne tik jaukioje koplyčioje įdėtas šv. Kazimiero langas, virš pagrindinių durų išpieštas Vytis, ligoninės simbolis — lietuvių motina su vaiku ar kiti lietuviški puošmenys, bet ypatingai lietuvių moteris, kuri nuo 1963 metų nuo ryto ligi vakaro triūsia prie eilės darbų.

Sesuo Ksavera, gavusi vienuolijos sutikimą vykti į Brazilijos misijas, iš Prancūzijos atkeliavo talkinti kun. Bendoraičiui. Vos jai atvykus, atsitiko neužmirštamiausias įvykis, kai su keliais kunigais lankė sunkiai sergančius indėnų kaimus giliai džunglėse, ir kun. Bendoraitis, patarnaudamas ligoniams, pats krito pirmą kartą malarijos uodo įkastas. Indėnai, it lopšyje, luotu nunešė iki gilesnės vagos ir geresnės priežiūros vietos vos gyvą. Tą įvykį, sklandžiai prancūzų kalba aprašytą, galima rasti "Lettre d'Amazonie" žurnale, kurį Europoje leidžia šios misijos rėmėjų būrelis.

Ją ligoniai, ligoninės tarnautojai ir net kitos ten dirbančios vienuolės pažįsta kaip

"irmāzinha" — seselė (arba sesutė). Ryte paruošusi pusryčius kartu su kun. Bendoraičiu valgantiems, skuba prie namų ruošos darbų, rūpinasi gražiai užveistu ligoninės ir gyvenamųjų namų kiemo daržu, sodu ir gėlynu. Radusi valandėlę, skaito lietuviškas knygas, spaudą. Popietę praleidžia ligoninės vaistinėje, kantriai skirstydama atsiųstus ir pirktus vaistus pagal rūši, atmesdama jau pasenusius suaukotus pavyzdžius. Temstant paruošia vakarienę, ramiai patarnaudama namiškiams ir neretai — valdžios žmonėms, besilankantiems gydytojams, antropologams ir kitiems svečiams. Iš Amazonijos produktų pagamina lietuviškus valgius ir pačius tradicinius vietinius valgius dar skaniau paruošia, netingėdama receptais pasidalinti su lankytojais. Kartu su vietinėmis seselėmis ir moterims nori įsteigti maldos būrelių, kurie padėtų sužmoginti ir pagerinti šiaip pakrikusį tolimo miesto gyvenimą.

Per tuos tryliką metų kartu su kun. Bendoraičiu apkeliavo įvairiausias vietas, talkindama kaip slaugė ir žmonėms patarėja, rasdama laiko paruošti vaikus Komuniškai, padėti šeimoms išspręsti savo bėdas. Kaip ir kun. Bendoraitis, padeda jungti ir supinti ligoninės personalą į vienetą, kuriam už viską labiau rūpi aptarnauti abiejų kraštų apylinkės gyventojus.

PABAIGA

Kaip neįmanoma apie kiekvieną suminėtą asmenį visko surašyti, taip ir sunku aprašyti kiekvieną Amazonijos lietuvių ir lietuvių šeimą. Borba prelatūroje prie vieno pagrindinių Amazonės intakų — Medeiros upės dirba iš Šiaurės Amerikos atsikrėdęs kun. Juozas Markalonis. Amazonės žiočių mieste Belem jau 40 metų tūkstančius kilometrų nuo artimiausių lietuvių gyvenęs Liudvikas Gutparakis sugebėjo savo keturiems vaikams ir vietinei žmonai įskiepyti gilią meilę Lietuvai. Ir dienas naktis plaukdamas Amazonės upe, staiga pamatai iš žalių vijokliais apaugusių medžių išsiskiriantį baltą visai lietuvišką kryžių prie paupės sodybos, nežinomo lietuvių pastatytą tikėjimo ir tautinės sąmonės išraišką.

IŠ DVIRATININKO KELIONIŲ (III)

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

ILGAI NEPAMIRŠIMAS GUTENBERGAS

Ilgai liks man atmintyje įsispaudęs Gutenbergio miestelis Iowos valstybėje — dėl vieno susitikto žmogaus. Vietovę tuo vardu pavadino ten gyvenantys vokiečiai pagerbti garsiajam spaudos išradėjui, savo tautiečiui. Vokiečiai, kaip žinome, mėgsta alų. Todėl Vokietijos miestuose populiarios pogrindžiuose įruoštos alinės — Ratskeller. Savaimė aišku, toks Ratskeller yra ir tame vokiečių Gutenbergio miestelyje. Iš tikrųjų kelionės brošiūrose jis net įdėtas, kaip viena Iowos valstybių įdomybių. Laukdamas, kol bus atidarytas, nuvažiavau prie automatinės skalbyklos išsiplauti drabužių. Tai atlikęs, deduosi juos ant dviračio. Prieina toks malonaus veido vyras. Matydamas, kad ant dviračio prikrauta gerokai bagažo, pasiteiravo, iš kur esu ir kur vykstų. Paaiškinau, kad esu iš Čikagos ir vykstų į Pietų Dakotą.

Jis pasipasakojo ir apie save. Pasisakė pavardę — Everett Younker. Esąs telefonų bendrovės tarnautojas ir trumpųjų bangų radijo mėgėjas, turįs savo namuose įsitaisę jų siųstuvą. Paklausė, ar nenorėčiau kam nors namie pasiųsti linkėjimų: jis trumposiomis bangomis perduosiąs tekstą vienam savo draugų Čikagoje, o tas tada telefonu — kam noriu. Padėkojęs parašiau, ką norėčiau perduoti vienai netoli mūsų namų gyvenančiai neregėi lietuvei.

Jau šis to žmogaus draugiškumas padarė man išpūdzio. Bet tai apie jį dar ne viskas, nors ir atsisveikinome. Iš jo sužinojau, kad, šalia anos alinės, jų miestelis garsus dar kita įdomybe — pirmosios pasaulyje išspausdintos knygos, vadinamosios Gutenbergio Biblijos, kopija. Nurodė ir pastatą, kuriame saugoma. Taigi atsisveikinome: jis sakė einąs kirptis plaukų, o aš nuvažiavau pažiūrėti tos garsiosios knygos.

Gatvę radau, bet nurodytą pastatą nepastebėjęs pravažiavau. Pats tai netrukau pastebėti, nes atsidūriau prie upės esančiame

parke, už kokio pusmylio nuo skalbyklos, kur su anuo žmogumi kalbėjausi. Atsisėdau ant suolo susitvarkyti daiktų. Gi žiūriu — beatskubąs anas vyras pas mane.

— Ar tik ne todėl ateinate, — klausiu jį, — kad nepastebėjęs pravažiavau pastatą, kur Gutenbergio Biblija?

— Taip, — atsakė. — Ateinu dar kartą tiksliai parodyti, kur jis yra.

Vadinasi, jis vien tam, kad atsitiktinai sušnektam nepažįstamajam pasakytų, jog pasuko ne į tą gatvę, pėsčias atskubėjo pusę mylios ir, aišku, antra tiek turėjo suvaikščioti, grįždamas atgal. Aš jam stebėdamasis sakau:

— Žmogau, jūs esate gal koks vienas iš tūkstančio, kuris tai darytų!

Jis šyptelėjo ir paaiškino:

— Mano radijo kambaryje ant sienos pakabinta kortelė su tokiais žodžiais: "Ką žmogus padaro pats sau, miršta su juo. Ką padaro kitiems, lieka amžinai". Tai sakė angliškai: "What a man does for himself dies with him. What he does for others lives forever".

Man tas atsakymas padarė gilų išpūdį. Paprašiau leidimo jį nufotografuoti, kad vėliau galėčiau skaidrėse parodyti kitiems, o kad neužmirščiau, tuos žodžius, išsiėmęs popieriaus ir pieštuką, užsirašiau. Beje, toji neregė moteris, kuriai į Čikagą trumposiomis bangomis perdavė mano sveikinimą, atsidėkodama nupirkusi nusiuntė t. Algimanto Kezio, S.J., parūpintą didelę iliustruotą knygą apie Šv. Kazimiero kapines, iš kurios galės susipažinti su lietuviais ir jų tradicijomis.

AMERIKOS NORVEGU MUZIEJUS

Pirmąjį atostogų sekmadienį pašvenčiau apžiūrėti dviem muziejams. Vienas Decorah miestelyje — Amerikos norvegų, kurių nemaža gyvena šiaurinėje Iowos dalyje. Ekspонатų taip apstu, apie 10.000, kad netelpa dideliame kelių aukštų pastate, dalis laiko-

ma gretimuose namuose. Visi skoningai ir planingai išdėstyti. Juos galima padalyti į dvi kategorijas: vieni vaizduoja norvegų imigranto gyvenimą ir kultūrą prieš paliekant gimtąją šalį Europoje, antri — atvykus kurtis šiaurės Atlanto. Muziejus pradėtas 1877 m. Didžiumą jo daiktų dovanojo ateivių norvegų šeimos. Reikia stebėtis, kiek jos visko atsivežė iš Norvegijos, keldamosios čia: matai grubią medinę lovą, stakles, iš medžio skaptuotus virtuvės indus, rumbius kočioti baltiniams, medines šakes, lopetas ir vėtykles... Žiūrint į tuos eksponatus, ejo man per galvą mintys apie lietuvius:

— Štai norvegai su pasididžiavimu visiems rodo išdėstę tuos primityvius savo gyvenimo daiktus. O mūsų kai kuriems atrodo gėda, jei knygoje ar vadovėlyje jauniui rodoma medinis lietuvių žemdirbio arklas, šiaudais dengta pirklia...

Kad toks mūsų nusistatymas nėra tikslingas, man dar patvirtina sveikatos sritis. Kur šiandien specialistai eina ieškoti ilgo amžiaus ir sveiko gyvenimo paslapties? Į techniškai aukšto lygio šalis? Tik ne į jas. Atvirkščiai, vyksta į primityvias: Indijos hunzų, Andų kalnų ir panašias, matydami jų gyventojus laisvus nuo daugelio moderniojo žmogaus ligų ir sutrikimų. 1974 m. visas JAV gydytojų štabas buvo nuvykęs į vieną Ekvadoro bažnytkaimį pasimokyti ilgo gyvenimo ir geros sveikatos dėsnių iš molio drėbtose ir šiaudų stogais dengtose trobelėse. Tai savo knygoje *Los Viejos* aprašo, iliustruodama statistikomis ir fotografijomis, amerikietė Grace Halsell, pati ten gyvenusi ir padėjusi tiems gydytojams kaip vertėja.

Vadinasi, net mokslo žmonės šiandien imponuoja šiaudinė pastogė ir primityvūs įrankiai. Todėl, mano nuomone, tokių savo šalies daiktų turėtume ne tik nesigėdyti, bet jais didžiulis ir nurodyti kitiems, ypač savo jaunesniems, jų vertingumą.

LAIKRODŽIŲ RINKINIAI

Antrasis muziejus — laikrodžių, kaimyniniame Spilville miestelyje. Jo apylinkėse susispietę čekų. Iš tikrųjų miestelyje ne vie-

nas, o net du laikrodžių muziejai: Brolių Bily ir Raymundo Tlougan.

Broliai Juozas ir Pranas Bily, čekų imigranto sūnūs, kaip ir tėvas, buvo ūkininkai. Ilkais žiemos vakarais ėmė drožinėti laikrodžius, naudodami paprastus, daugiausia pačių pasidirbtus įrankius. Picaustinėti medį abu mėgo nuo pat vaikystės. 1915-16 m. padarė pirmąjį laikrodį, pavadintą Apaštalu. Pati skaitmė su rodyklėmis — tai tik maža dalelė tarp to laikrodžio drožinių, siekiančių nuo grindų kone iki lubų. Visas padarytas penkiais aukštais. Viena iš drožinėta Pragos miesto rotušė; pačiame viršuje — Spilville miestelio bažnyčios bokštai su kryžiais ir varpais; antrajame aukšte, mušant valandas, su muzika atsidaro durys ir, kaip kokiam parade, pražygiuoja 12 dailiai išdrožinėtu apaštalu.

Iki savo mirties 1964-65 m. broliai Bily padarė panašių laikrodžių keletą dešimčių. Dabar jie, testamentu dovanoti Spilville miesteliui, sustatyti name, kur 1893 m. buvo apsigyvenęs čekų kompozitorius Dvor'akas. Tai vienintelė tokia kolekcija visoje Amerikoje, sutraukianti šimtus lankytojų iš JAV ir Kanados. Man ten atvažiavus sekmadienio popietę, žmonių ėjo tiesiog būriais. Įleidžia keliasdešimt, dvi muziejaus tarnautojos paaiškina kiekvieno istoriją ir ornamentus, užsuka skambinti varpus ir paroduoti išdrožinėtas figūras. Viską apėjus, lauke prie durų jau laukia atidarant susirinkęs kitų žmonių būrys.

Apsilankyti tikrai verta. Iš tikrųjų prie kiekvieno laikrodžio grožėdamasis galėtum po gerą valandėlę išstovėti. Kiekvienas turi savo skirtingą temą. Matai ten atskiruose laikrodžiuose pavaizduotą Amerikos pionierių gyvenimą, mišką su jo žvėrimis ir paukščiais, keliavimo istoriją sausuma, vandeniui ir orui, nuo asirų karo vežimų iki Lindbergo lėktuvo, tautybių parodą su kiekvienu būdingais rūbais ir bruožais, kaimo kalvę, kur, šalia atvesto pakaustyti arklio, valandas muša kalvis savo plaktuku į priekalą, rojus sodą su Adomu ir Ieva bei kitais žmonių istorijos pradiniais vaizdais...

Kitoje gatvės pusėje — antras laikrodžių

muziejus, pavadintas jo savininko Raimundo Tlougan vardu. Kaip brolių Bily pasižymi savo laikrodžių originalumu, taip šis — jų gausumu. Čia surinkta apie 850 įvairiausios rūšies laikrodžių, nemaža senų ir didelės istorinės vertės. Visi eina, guviai laikrodininko Tlougan suremontuoti.

Mintis laikrodžius rinkti jam atėjo 1930 m., pamačius sąslavų vežime įmestą didelį sieninį laikrodį. Pasiūlė vežėjams už jį 10 dol. Bet šie nesutiko tiek daug imti už "laužą". Pasiknisę vežamose šiukšlėse, rado dar kitus du laikrodžius ir už visus tris priėmė tik 5 dol. Pamatęs, kaip pigiai galima įsigyti vertingo daikto, Tlougan ėmė laikrodžius iš visur supirkinėti ir juos namie remontuoti. Daugeliui nebebuvo galima gauti trūkstančių dalių. Bet šio vyro tai neatbaidė. Nuo mažens pasižymėjęs kaip genialus mechanikas, nors nelankė jokios specialios mokyklos, jas padarydavo pats.

— Ot, — galvojau sau, abu tuos muziejus aplankęs, — kad čia būtų atvažiavęs a.a. kun. Jonas Raibužis, jėzuitas laikrodininkas, irgi gabus mechanikas, tai būtų turėjęs kuo pasidomėti!

ATPIRKIMO ŠVENTOVĖ

Kai kas yra mane klausęs, koku būdu apie matytinas įdomybes sužinau. Atsakymas paprastas: būdingesnės yra pažymėtos bet kurioje benzino stotyje nemokamai gaudamuose lankysimų valstybių žemėlapiuose. Žinoma, kaip prie tų vietų patogiausiai dviračiu privažiuoti, tai jau kitas reikalas. Benzino bendrovių leidžiami per stambūs; privažiavimo strategiją reikia tada planuoti iš žymiai smulkesnių, apimančių tik mažą valstybės dalį, bet užtai rodančių net kiekvieną šunkelį, kalvą, miškelį.

Viena tokių vietų žemėlapyje buvo pažymėta Iowos valstybėje prie West Bend miestelio: *Grotto of the Redemption*. Kaštavo man toji Atpirkimo šventovė apie 10 mylių apdaužyto, dviratininkui gana krataus kelio. Dar ir vėjas, kaip tyčia, dūmė iš priekio. Bet nė truputėlio nesigailėjau, kai vietą atvažiavęs pamačiau: ne be pagrindo viename žurnale pavadinta "aštuntuoju pasaulio

riausių visos Amerikos ir ne vienos kitos stebuklu". Tai šventovė, pastatyta iš įvairių akmenų akmenėlių, dailiai nušlifuo-tų, sudarančių kryžiaus kelius, koplyčias, nišas su statulomis ir tikėjimo simboliais, įvairius raštuotus papuošalus.

Niekada nebuvau galvojęs, kad gali būti tiek grožio ir spalvingumo akmens pascu-lyje. Vietovę kasmet aplanko apie 100.000 žmonių. Ne mažiau už pačią šventovę įdo-mus jos statytojas — a.a. kun. Motiejus Dob-berstein, parapijos klebonas. Gimęs Vokie-tijoje, 20 metų jaunuolis atvyko į Ameriką ir čia panorio tapti kunigu. Seminarijoje sun-kiai susirgęs plaučių uždegimu, pažadėjo Dievo Motinai, jei pasveiks, pastatyti šven-tovę. Pagijęs savo pažadą ištesėjo su dide-liu kaupu.

Stebėtina, kad visą tą milžinišką, įvai-riaspalvį kompleksą su tūkstančiais smul-kiausių detalių pastatė be architektų ir jų brėžinių, be kontraktorių, be darbininkų — pats savo rankomis, padedamas vieno išti-kimo parapijiečio. Vokietijoje buvo studija-vęs geologiją, tad nusimanė apie akmenų rūšis. Kokią 10 metų, it darbšti bitė, rankio-jo juos įvairiose Amerikos vietose atlieka-mu nuo pastoracijos laiku ir gabenosi namo. Neapsiėjo ir be nuotykių. Kartą manė jau nebeišvysiąs dienos šviesos, pasiklydęs vie-nos požeminės olos labirintuose. Kitą kartą, važiuojant per akmenuotus Pietų Dakotos laukus, visai prie pat jo sprogo kelią tie-siančių darbininkų neapsižiūrėjus per anksti padegtas dinamito užtaisas; kun. Dobber-stein liko gyvas tik per plauką.

1912 m. pradėjo statybą. Tęsėsi ji su per-traukomis 42 metus — iki mirties 1954 m. Savo planą įvykdė: mineralo žava pastatyti žmonėms prieš akis pagrindines krikščionių religijos tiesas. Su šventove atsisveikini, ly-dimas minties, ką gali vieno žmogaus pasi-ryžimas ir ištvermė.

(b.d.)

Tėvai sunkiausiai atleidžia savo vaikams tas ydas, kurias jie patys juose išaugino.

GLOBALINĖ ŽMONIJOS GEROVĖ

VYTAUTAS P. ZUBAS

Praėjusiais metais įvyko dvi tarptautinės konferencijos, siekiančios pagerinti žmonijos gerovę pasaulyje. Gegužės mėnesį Kenijos sostinėje Nairobi (Rytų Afrikoje) susirinko 154 kraštų atstovai į ketvirtąją Jungtinių Tautų Prekybos ir Pramonės konferenciją. Konferencija užtruko visą mėnesį ir svarstė vadinamosios Naujos Ekonominės Tvarkos reikalus.

Nauja Ekonominė Tvarka nėra koks socialistinis šūkis, bet neturtingųjų kraštų reikalavimas teisingiau dalintis pasaulio turtais. Jis atsirado kartu su naftos pabrangimu ir siūlo tarptautinio ekonominio teisingumo siekti, nustatant žaliavų kainas ir panaikinant ar bent sumažinant multus atsilikusių kraštų gaminiam.

Kaip tarptautiniuose suvažiavimuose jau įprasta, ir ši konferencija suskilo į du nelygius blokus: turtingųjų ir beturčių, t.y. industriškai išsivysčiusių ir atsilikusių kraštų. Vadinamoji 77-toji grupė, jungianti 110 atsilikusių kraštų, pasiūlė įsteigti 3 bilijonų dolerių fondą negendančių žaliavų atsargoms sudaryti. Supirkdamas iš kraštų-gamintojų ir parduodamas kraštams-vartotojams žaliavas, kaip naftą, metalus, grūdus ir pan., fondas reguliuotų pasaulines kainas, sumažintų infliacijos pavojų ir išgelbėtų ne vieną kraštą nuo gresiančio bankroto.

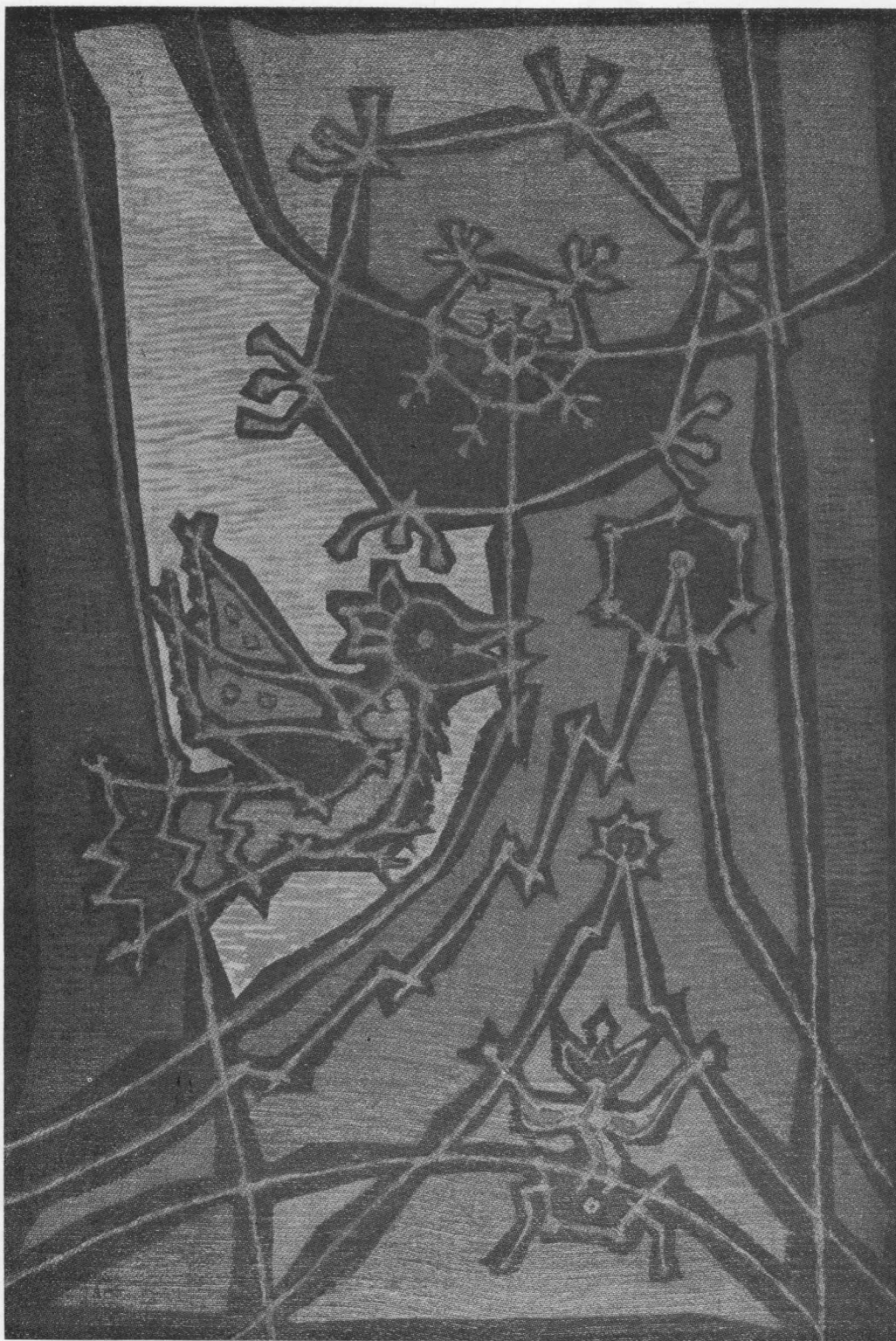
Šitoks logiškas pasiūlymas pasirodė nepriimtinas turtingiesiems. Amerika, Japonija, V. Vokietija, Prancūzija ir Anglija, įpratusios naudotis pigiomis neturtingų kraštų žaliavomis, nesutiko su fondo steigimu. 77-toji grupė nenusileido ir grasino steigti fondą be turtingųjų kraštų. Mažytės Norvegijos atstovas, pasiūlęs fondui tuoj pat 25.000 dolerių, susilaukė audringų plojimų. Pagaliau amerikiečių atstovas sutiko su fondo steigimu, nors neprižadėjo, kad Amerika jame dalyvaus. Ameriką pasekė ir kiti turtingieji industriniai kraštai.

Idomu, kad 77-tosios grupės spaudimo neišvengė nė komunistiniai kraštai, iki šiol

sugebėję ekonominio išnaudojimo kaltę suversti buvusiems kolonijų valdytojams. Iš sovietinio bloko taip pat buvo reikalaujama daugiau ekonominės paramos ir didesnio prekybinio apsiikeitimo. Sovietai, kaip ir amerikiečiai, nieko konkretaus nepažadėjo. Neutraliam stebėtojui tai įdomi paralelė.

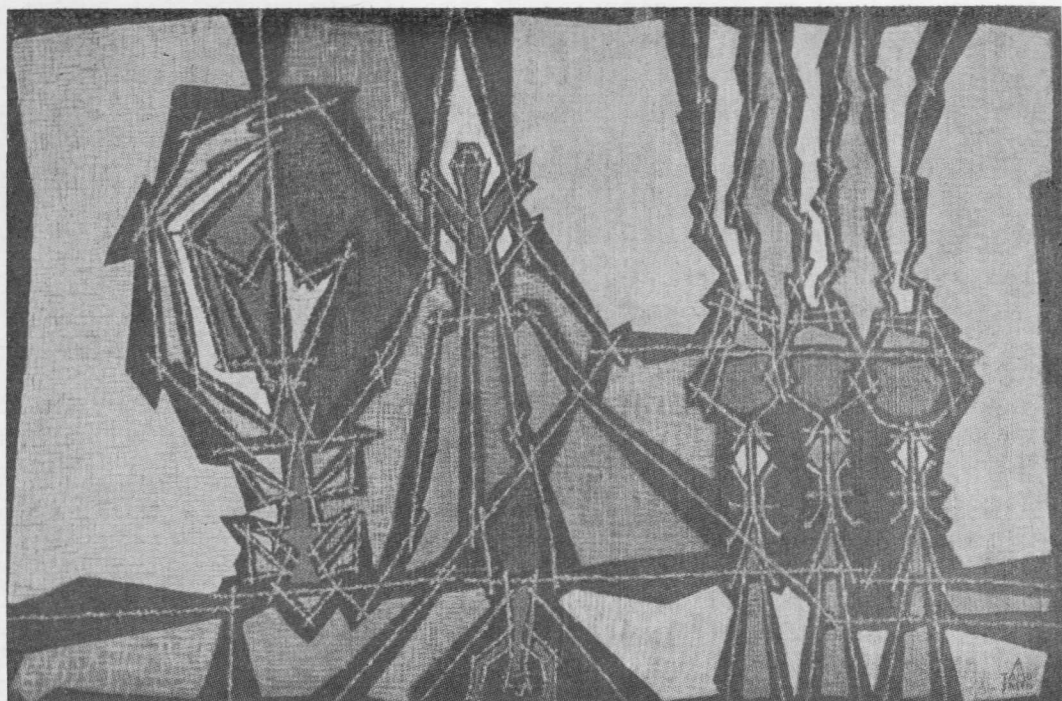
Liepos mėnesį Vankuveryje, Kanadoje, įvyko kita ne mažesnės svarbos Jungtinių Tautų konferencija, pavadinta Habitat, skirta butų, gyvenviečių ir kitoms su žmogaus pastoge surišioms problemoms svarstyti. O tos problemos didelės. Šiandien daugiau kaip pusė pasaulio gyventojų neturi pakenčiamos pastogės, švaraus geriamo vandens, elektros ir apšildymo. Miestai, veikiant industrijai, nenormaliai auga. Šio šimtmečio pradžioje pasaulyje buvo 11 miestų, turinčių milijoną ar daugiau gyventojų. Šiandien yra 172 tokie miestai, o šimtmečio gale bus apie 375, iš kurių bent 200 bus atsilikusiųse kraštuose. Žemės rutulio gyventojų skaičius padvigubės, ir du trečdaliai žmonių gyvens miestuose. Blogiausia, kad, mechanizacijai didėjant, įsidarbinimas mieste nekykla proporcingai gyventojų skaičiui. Pvz. Brazilijoje miestuose gyvena 30% visų gyventojų, o gamyboje dirba tik 10%. Venecueloje dar blogiau: miestuose gyvena 50%, o gamyboje dirba mažiau negu 9%.

Apskaičiuojama, kad šitiems šimtams milijonų apgyvendinti iki šimtmečio pabaigos reikėtų pastatyti daugiau namų, negu jų buvo pastatyta nuo istorijos pradžios iki šiol. Vargu, ar tai įmanoma, nors ir turint geriausių norų. Dėl to daugelis konferencijos dalyvių ir stebėtojų žvelgė į ateitį pesimistiškai. "Visos Rytų ir Vakarų ideologinės rietenos nublinksta ateities perspektyvoje, ir turi būti surasta patikimesnė ideologija. Kitaip — visos Rytų ir Vakarų politinės ir ekonominės teorijos, dažnai tik maskuojamos kilniais šūkais, bus paskandintos globalinėje anarchijoje", Habitat proga rašė William Marlin "The Christian Science Mo-

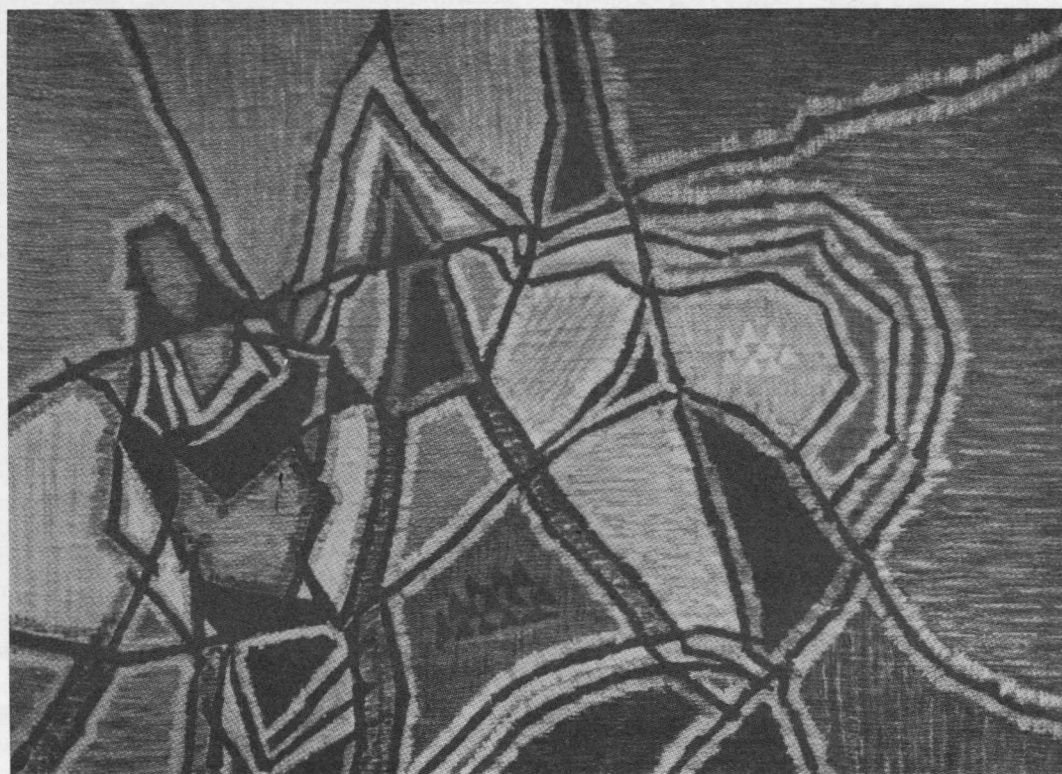
Antanas Tamošaitis

Serenada

Antanas Tamošaitis

Legenda

Antanas Tamošaitis

Eisena

nitor" architektūros ir urbanistikos kritikas.

I Habitat konferenciją, užtrukusią 12 dienų, susirinko 134 kraštų atstovai. Lygiagrečiai vyko neoficiali įvairių organizacijų ir stebėtojų konferencija Habitat Forum, kurioje dalyvavo apie 4.000 atstovų iš viso pasaulio. Jų tarpe stipriai reiškėsi 23 "galvočių" (Thinkers) grupė, pasaulinio masto įvairių sričių žinovai. Habitat Forum atliko pasaulio sąžinės rolę, iškeldamas faktus, kurie aiškiai liudijo geros valios stoką valstybių tarpe. Kasmet pasaulyje išleidžiama ginklams 300 bilijonų dolerių, arti 100 dolerių kiekvienam gyventojui, kai tuo tarpu šimtų milijonų žmonių metinės pajamos nesiekia tos sumos. Visas pasaulis per 10 metų turėtų švarų geriamą vandenį, jei kasmet tam reikalui paskirtų po 3 bilijonus dolerių, 1% ginklavinimosi išlaidų.

Nenuostabu, kad dėl šitokių pareiškimų Forume nestokojo emocijų. Anglų ekonomistė Barbara Ward pranašavo globalinę katastrofą "dėl kietos linijos, visuotinio nesusipratimo, uždaros minties ir uždarų širdžių". Moterų demonstracijoje dėl švaraus geriamo vandens žygiavo ir Kanados ministerio pirmininko žmona Margaret Trudeau su vaikais.

Oficialioji Habitat konferencija iš pat pirmųjų dienų įsivėlė į politiką, kuriai pradžių davė Izraelio ir Palestinos Išlaisvinimo organizacijos dalyvavimas. Skilimas ir čia įvyko pagal tą pačią liniją: 77-toji grupė vienoje pusėje, o turtingieji kraštai su Kanada ir Amerika kitoje. Buvo padaryta ir radikalių pasiūlymų, pvz. miestų žemės suvalstybinimas, kuriam pritarė Anglija, Izraelis, Švedija, Olandija, Belgija, bet griežtai atmetė kiti turtingieji. Šių pastarųjų nenorą rimtai tartis parodė baigminės rezoliucijos, vadinamos "principų deklaracijos", balsavimai. JAV ir Kanada, kartu su kitais 13 kraštais, motyvuodami, kad vienas rezoliucijos paragrafas yra antisemitinis, balsavo prieš. Vatikanas, nurodęs, kad minėtas paragrafas ragina kovoti prieš bet kokią rasinę diskriminaciją, balsavo už rezoliucijos priėmimą kartu su arabais, Trečiuoju pasauliu ir sovietiniu bloku — iš viso 89 kraštai.

Habitat konferencijai buvo kruopščiai pasiruošta. Buvo pagaminta šimtai filmų ir paruošta šimtai rašinių iš įvairių kraštų ir įvairiomis temomis. Tą visą medžiagą pasiėmė saugoti vietinis Vankuverio universitetas, kad būtų galima ją ir ateity pasinaudoti. Konferencija Kanadai kainavo 15 milijonų dolerių, o medžiagos klasifikavimas ir saugojimas kainuos dar 5 milijonus. Daugumas vertintojų tvirtina, kad Habitat pasisiekimo reikia ieškoti ne pačioje konferencijoje, bet pasiruošime.

Baigiant reikia pastebėti, kad tos abi konferencijos jau užmirštos kasdienybėje gyvenančiame pasaulyje. Tačiau kai kurių žmonių perspėjimai nelengvai dyla atmintyje. Buvusio Montrealio kardinolo Paul Emil Leger perspėjimai dvelkia šalta realybe. Neseniai sugrįžęs iš Afrikos, kur 8 metus misijonieriaus, priimdamas iš Hollywood artistų klubo 50.000 dolerių auką, kardinolas perspėjo, kad vargas žmonės pastumia į desperaciją. Žemės rutulį palygino erdvėlaiviui, kurio įgulą sudaro trys baltosios, juodosios ir geltonosios rasės atstovai. Jei visus maisto išteklius baltasis pasilaikytų tik sau, greitai erdvėlaivyje įvyktų revoliucija. "Nemanykime, kad mes pinigais valdome pasaulį. Už 10 metų Trečiajame pasaulyje bus 4 bilijonai žmonių. Kas mums tada atsitiks, aš nežinau", kalbėjo kardinolas, save laikęs ne pesimistu, bet realistu.

• "Dvidešimtojo šimtmečio kančia" — šitokiu pavadinimu naujas muzikos kūrinys buvo pirmą kartą atliktas Austrijos sostinėje Vienoje. Jį sukūrė lenkų kompozitorius R. Vincenty, skirdamas palaimintojo Maksimilijono Kolbės, nacių nužudyto pranciškono, garbei. Kūrinys orkestrui su vyru, moterų, berniukų choralais. Išryškina koncentracijos stovyklos siaubą Auschwitzte ir kun. Kolbės meilės triumfą. Premjeros pasiklausyti buvo atvykęs Austrijos prezidentas R. Kirschlager ir kardinolas Franz Koenig.

• Airijoje pagausėjo pašaukimai į kunigus ir vienuolius.

ŠEIMA

Pavydas, ištikimybė ir kailio vanojimas

(Gyvenimo vaizdeliai iš reporterio užrašų)

Vytautas Kasnis

KOMENTARAI: 1. Jeigu jau rašai vaizdelius apie šeimų gyvenimą, tai nebijok ir savo pavardę pasirašyti. Kam slapstytis už slapyvardžio ar gal net kito žmogaus pavardės? (Iš pasikalbėjimo telefonu.)

2. Paskutiniame straipsnyje aš radau pati save. Tik bijodami Dievo, mes neišdraskėme savo šeimos lizdų. Kiek daug kalbų ir apkalbinėjimų girdėjo vyras apie mane. Aš šiokia ir tokia, pilnas nuodėmių maišas. Kiek prisimylėjau, kiek prisigulėjau, tik to betrūko, kad dar po autobusu negulėjau. Vyras šėlo, pyko, draskėsi, o aš, kaipėjusi linksma, aukštai galvą iškėlus, taip ir einu. Purvai neprilipo. O už mano sąžinės grynumo įrodymą vyras sumokėjo kelis šimtus dolerių įvairiems sargiams ir sargams.

Rašyk apie tai daug, daug, nes tas kirminas labai ėda mūsų šeimas. Mes mokame pavyduliuti, įtarinėti, išsigalvoti ir paskui, skūsti, iki liežuvis atšimpa. (Iš laiško.)

IŠ LAIKRAŠČIŲ: Policija niekad nėra gavusi tiek daug nusiskundimų apie muštynes šeimose, kiek dabar. Ir tų nusiskundimų skaičius labai gausėja. Daugumas jų baigiasi dideliais sužeidimais.

VIENAME PASIKALBĖJIME: Ištvirko pasaulis. Iš gero gyvenimo, iš didelio rašto išėjo iš krašto. Daug kur šeimose rūksta dūmai, o kai kur pasirodo ir kibirkštys, net ir ugnis. O, žiūrėk, kaip gražiai mūsų žmonės gyvena kaimuose, kaip gražiai sutarė šeimose.

BALSAS IŠ KAIMO: Žinote pasakymą — kaip danguje, taip ir žemėje. Ne rojaus takais buvo grįstas gyvenimas ir kaime. Visko būta ir ten. Juoda ir balta. Ištikimybės ir neištikimybės. Bet tik vieno ten nebuvo — tai išsiskyrimų. Bent neteko girdėti. Kai debesėliai įslinkdavo į kurią nors trobą, kas nors skersai kelio perbėgdavo, išvandavo vienas kitam kailį, taip sau gražiai, tėviškai, per minkštumas, kartais taukšdavo per žandą, per vieną, kitą, irgi švelniai, tėviškai. Ir taip visos nesantaikos baigdavosi. Kalbu teisybę, nes pats mačiau, o vieną mušamą moterį net už rankos laikiau.

APIE KAILIUKO VANOJIMĄ: Kalba buvęs mokytojas. 1934 m. ruduo Beržonių kaime. Seniūnas Jonkus, grįžęs iš miestelio daug anksčiau negu visados, ypač šią dieną, turėdavo atlikti daug reikalų valsčiaus raštinėje, atnešė man mokyklos paštą ir paprašė palydėti iki jo namų. Pasisiūlė šviežiu alumi pavaišinti. Paklaustas, kodėl taip anksti iš miestelio grįžo, neatsakė.

Jonkus, padėjęs balną prie klėties, supančiojo arklių ir pavarė į ganyklą, o pats, laikydamas rankose arklio apinasrį, pradėjo kažko nerimauti. "Namai, kaip iššluoti", sumurmėjo jis piktai panosėje. "Šeimininkas išvažiavo, tai ir šeimyna išklydo. Reikės kam nors su apinasriu per šlaunis sukirsti. Nebėra tvarkos. Kurgi Katritutė, šeimininkė, kur bernas, pusmergė. Galgi pastovio nuėjo prigulti".

Pamatęs kitus arklius, prie jaujos besi-

ganančius, nuėjo jų link. Ir aš nusekiau paskui jį. Dėl žmonos Katriutės jis man daug skundėsi. Girdėjau ir iš kitų apie ją visai kalbant. Staiga Jonkus išgirdo jaujoje balsus, kurie pasiekė ir mano ausis. Jis sulėtino žingsnius ir atsargiai slinko durų link. Aš, pamatęs geltonų slyvų medį, nuėjau prie jo.

Už minutės kitos išgirdau garsius balsus, triukšmą ir šauksmą. Įbėgu ir aš į jaują. Ogi čia, prie krosnies, kur buvo pataisyti postoviui guoliai, Jonkus bevanojįs su apinasriu Katriutę, savo žmoną. Bernas Jonas, susitvarkęs, žaibu išmovė pro duris.

— Še tau, še tau, užsipelnei, — šaukia jis, o apinasris vyniojasi apie nuogas kojas ir aukščiau. — Sugavau. Seniai tave seku. Še tau, še tau!

Katriutė, pamačiusi mane, pribėgo, pagriebė savo rankomis manąsias ir šaukia:

— Gelbėk, mokytoja, gelbėk!

Taip ir sukamės aplink, rankomis susikibę. Aš, kad man nekliūtų, o ji — už manęs. "Tegul bent kiek įkerta, — pagalvojau, — kad paperštėtų. Gelbėsiu, kai matysiu, kad jau per daug kerta".

Išgirdus triukšmą, atbėgo ir pusmergė, kuri buvo išsiųsta į gretimo kaimo krautuvę ir kaip tik tuo metuėjo keliuku per sodą. Ji pamatė, kad mudu su Katriute rankomis susikabinę, o Jonkus su apinasriu čia užiajai per minkštumas. Pusmergė manė, jog aš laikau Katriutę už rankos, kad šeimininkas ją galėtų mušti, tad ji, baisiai klykdamas, nubėgo pas kaimynus pagalbos prašyti.

Kitą dieną jau visas kaimas kalbėjo, kad mokytojas laikė, o Jonkus mušė savo žmoną. O po dviejų turgadienių, nuvažiavus sekmadienį į bažnyčią, net ir kunigas paklausė, kaip ten iš tikrųjų buvo.

Galiu papasakoti ir kitus du panašius vaizdelius, kuriuos daug kam esu pasakojęs. Bet kas svarbiausia — aš noriu pasakyti, kad po tokių įvykių tos šeimos taip gražiai sugyveno, kad net atsigėrėti negalima. Vienos tokios šeimos net krikšto tėvu buvau.

TĄSA IR IŠVADOS: Daug kartų daug

kam esu pasakojęs apie mūsų kaimo šeimų sugyvenimą, bet apie tai viską surašyti ir knygoje vietos neužtektų.

VIENOS PONIOS BALSAS: Pabandytų man vyras taip padaryti, tai kad vožčiau jam, net žvaigždės akyse pasirodytų.

KITOS PONIOS ŽODŽIAI: Jeigu žmogus esi kaltas ir sugautas, tai gal ir neblogai, jei kailį išperia. Bet tik tėviškai, tik per tą vieną vietą. Bet, kartoju, kad tik be piktumo, be įniršimo ir už nusikaltimą. Ar mes, būdami vaikai, negavome iš tėvo diržų? Mano brolis, kuris dabar yra inžinierius, vis mielai prisimena, kad nenorėjęs mokytis ir gavęs iš tėvo tiek diržų, jog, vežamas į mokyklą, negalėjęs sėdynėje sėdėti, taip jam skaudėję.

KALBA GYDYTOJAS: Profesoriaus Lašo paragintas, aš pradėjau rašyti dienoraštį. Ir žinote, kas buvo mano pirmasis pacientas? Ogi kaimo bernas, kuriam šeimininkas taip suraižė su botkočiu odą, kad ji visa buvo žaizdota. Kai sugijo žaizdos, išsigydė jis ir nuo merginėjimo.

Buvau gydytojas mažame miestelyje, paskiau buvau paskirtas į didesnę miestą apskrities gydytoju. Vokietijoje taip pat trejus metus dirbau kaime ir trejus metus dideliame mieste. Amerikoje taip pat kurį laiką dirbau dideliame mieste, o paskui mažame. Visuose trijuose kraštuose buvau, kaip čia įprasta vadinti, šeimos gydytojas, tad, žinoma, ir šeimų gyvenimą pažinojau, kaip savo penkis pirštus. Visais laikais visuose kraštuose yra šeimų, daugiau ar mažiau, kur vyksta tarpusavio karai, kartais mažesni, o kartais ir su kraujo praliejimu. O dar daugiau yra šeimų, kurios vaidijasi tarp savęs. Tad aš ir skirstau šeimas į šešias grupes. Pirmoji grupė — šeimos, kurios gražiai, darniai sugyvena. Antroji — kur mažiau ar daugiau vaidijamasi. Trečioji — kur vyksta "tėviški" apsilavinimai, žinoma, labai reti, išimtiniais atsitikimais. Ketvirtoji — kur pykstasi, barasi, mušasi ir mylisi. Penktoji — kur mušasi iš įpratimo, paveldėto iš tėvų bei senelių. Šeštoji — kur mušasi dėl girtavimo.

Išskyrus pirmąją grupę, visos kitos, aišku, yra nenormalios. Toms šeimoms yra reikalinga pašalinė pagalba. Vienoms gali pa-

dėti giminės, draugai, o kitoms — dvasiškai bei gydytojai, psychologai, psichiatrai.

Apie visas grupes aš norėčiau pakalbėti plačiau, kiekvieną pavaizduodamas gyvenimo pavyzdžiais.

Pirmiausia norėčiau trumpai pasisakyti apie tą vadinamąjį "tėvišką" mušimą. Jis turi ir plusų, ir minusų. Tai siejasi ir su žmogaus kultūra. Kas tinka kaimo gyventojams, ne visada gali pritikti ir mieste gyvenančiai, aukštąjį mokslą išėjusiai šeimai. Bet žinau šeimų, kur daktaro laipsnio diplomai kabo ant sienos, o jų sugyvenimą tik diržai išgelbėjo. Tad ir apie tai reikėtų plačiau pakalbėti, žinoma, kitame susitikime.

PABAIGA: Paskaitykite meilės himną, kurį parašė šv. Paulius pirmajame laiške kointiečiams, — visą 13-tąjį skyrį.

REDAKCIJOS ŽODIS: Po šių įvairių pasakymų tebūna leista ir redakcijai pasakyti savo nuomonę. Gerai, kad pabaigoje patariama paskaityti šv. Pauliaus himną meilei. Tačiau šv. Paulius nei minėtame laiške, nei niekur kitur nesako, kad meilę gali išgelbėti ar padidinti diržas (nors ir "tėviškas"). Modernieji auklėtojai pasisako prieš diržą net ir vaikų auklėjime, tad dar labiau jis smerktinas tarp vyro ir žmonos. Gal jis gali padėti tik labai išimtiniais atvejais.

Kaip išsaugojau šeimą

Pernai moterų žurnalas Lietuvoje buvo paskelbęs konkursą tema "Kaip išsaugojau šeimą". Be abejo, redakcijai atėjo daug rašinių su įvairiais pasipasakojimais. Čia persispausdiname dviejų jaunų moterų išgyvenimus ir pasipasakojimus, kaip jų bepradedančios irti šeimos vėl susiklijavo.

* * *

Su savo vyru prieš vestuves draugavome trejus metus. Per tą laiką mudu gerai perpratome vienas kitą. Ir labai mylėjome vienas kitą. Mano charakteris buvo staigsnis, o vyras, atvirkščiai, lėtas, be to, jis daug vyresnis už mane, tačiau tai nė kiek

netrukde mūsų draugystei. Ir štai mes nutarėme susituokti, nunešėme pareiškimus. Ta diena man buvo šventė, ir aš tikėjau, kad nuo šiol visos mano dienos bus kaip šventė. Deja... Tą pavasarį, kai iki vestuvių liko vos du mėnesiai, į gamyklą, kurioje aš dirbau, atėjo dirbti jaunas vaikinąs. Aš iš karto pajutau jo žvilgsnį. Ir kodėl tos akys žvelgė tikrai į mane, kai aplink buvo tiek daug kitų linksmų ir gražių merginų? Tos akys, tas žvilgsnis tiesiog pakerėjo mane. Ir štai vieną kartą Algis užkalbino mane, pakvietė į kiną. Ir aš neatsisakiau. Pati nežinau, kodėl aš pritrūkau jėgų atsisakyti. O reikėjo, reikėjo tai padaryti. Juk aš mylėjau ir pati buvau mylima, ir greitai turėjo įvykti mano vestuvės. Grįžome iš kino, truputį pasivaikščiojome. Nuo to vakaro aš netekau ramybės. Tos akys kvietė mane, šaukė, viliojo, ir aš nebeturėjau jėgų atsispirti joms. Nežinau, ar tai buvo meilė, bet patiko jis man labai. Tas dienas, kai nesusitikdavau su savo būsimu vyru, praleisdavau su Algiu. Tapau uždara. Mano būsimasis vyras klausinėdavo, kodėl aš taip pasikeičiau, tačiau aš jam nieko nepasakojau. Ir Algiui aš nepajėgiau pasakyti, kad išteku, kad mes daugiau nesusitikinėtume. Aš apgauldinėjau juos abu. O Algis kalbėjo man, kad mes niekada nesiskirsime, kad aš ta, kurios jis ieškojo. Man buvo gera klausytis šių žodžių, bet širdyje nebuvo ramybės. Žinojau, kad elgiuosi bauriai, bet nepajėgiau nutraukti draugystės. Ir štai, kai iki vestuvių liko savaitė, aš pasakiau Algiui, kad tarp mudviejų viskas baigta. Prašiau atleisti ir pamiršti mane. Bet jis ir klausyti nenorėjo. Aš visą gyvenimą atsiminsiu tą vakarą. Jis prašė, maldavo nepalikti jo. Aš žinojau, kad Algis mane mylėjo, bet nieko negalėjau padaryti. Vestuvinė suknią, nuostabiai graži, laukė spintoje, svečiai sukviesti. Ir štai vestuvės. Pro ašaras nemačiau kelio, viskas vyko tarsi sapne. Po vestuvių aš vėl grįžau į darbą. O darbe laukė Algis. Jis prašė nenutraukti draugystės, ir aš vėl neatsispyriau jo prašymams. Vyru pasiaiškindavau, užtrukusi darbe ar buvusi pas draugę. Atrodo, jis tuo patikėdavo, nors

buvo kažko susimąstęs. Namuose aš stengiausi būti gera žmona, o, susitikusi su Algium, vėlgi buvau jo mylimoji. Aš vis dar tikėjausi, kad viskas išsispres savaime, kad Algis mane paliks, bet, deja, jis net nesiūšė manęs palikti, prašė išsiskirti su vyru. To padaryti negalėjau. Vyras man buvo geras, ir aš vis dar tebemylėjau jį. Ne taip paprasta mesti viską ir išeiti. Ir štai vieną dieną įvyko tai, kas galų gale ir turėjo įvykti. Eidama gatve su Algium, susitikau savo vyrą. Aš nespėjau nė žodžio ištarti, tačiau vyras suprato ir be žodžių. Jis greitai priėjo prie mūsų ir pasakė: "Einam namo, reikia pasikalbėti". Ir štai tą dieną aš dar kartą įsitikinau, koks geras, nuostabus žmogus mano vyras. Jis tyliai, ramiai prašė apsispręsti, nes toliau taip tęstis negali. Ir man buvo gėda, didžiulė gėda dėl savo elgesio. Tada aš jam tvirtai prižadėjau likti su juo. Greitai išėjau iš gamyklos, kad nematyčiau Algio. Tiesa, jis dar stengėsi su manim pasimatyti, tačiau aš net į kalbas nesileidau. Ir dabar aš laiminga. Auginame sūnų, vyras labai geras, labai myli mane. Jis niekada neprimena man tų dienų, kai aš buvau jam neištikima, ir aš už tai labai dėkinga. Neseniai sužinojau naujieną. Pasirodo, Algis anksčiau buvo teistas, vėl padarė nusikaltimą, pateko į kalėjimą. Ir noriu pasakyti savo mielajam vyrui — ačiū tau už viską. Juk jeigu tą vakarą jis būtų mane įžeidinėjęs ar net mušęs, aš tikrai būčiau palikusi jį. Bet jis buvo toks geras, ir aš stengiuosi išsaugoti namų šilumą, kurios reikia mums ir mūsų sūnui. Mano laimė, mano džiaugsmas yra čia pat, su manimi.

* * * *Nijolė B.*

Kaip šiandien atmenu tą birželio dieną: stoviu universiteto Skargos kieme, pilnas glėbys gėlių, rankose — istorijos ir visuomeninių mokslų dėstytojos diplomas. Iš džiaugsmo virpu. Aplink šypsosi kolegos, mama, seserys, artimi draugai. Visi, atrodo, laimingi, ir ateitis — giedra. Paskyrimą dirbti gavau Vilniuje. Greit prabėgo vasaros atostogos. Rugpiūčio mėnesį pradėjau dirbti institute. Netrukus gavau bendrabutį, nors

ne viena, kambarys — trims, tačiau ir tai buvo nuostabu.

Tą patį rudenį aš sutikau ir savo būsimą vyrą. Mes susipažinom dar anksčiau, bet artimesniais draugais pasidarėme nejučia, po kelių metų. Po kelių mėnesių nuvežėme pareiškimus į naujuosius Santuokų rūmus, ir mano dienos prisipildė begalinių malonių rūpesčių. Pavasarį įvyko vestuvės, o po mėnesio jis mane paliko. Pasakė, kad aš jam nepatinku, nes pasirodžiau ne tokia puiki ir gera, kaip anksčiau. Skambiais meilės žodžiais mes nesišvaistėm, suvokėm, kad pusmetį mūsų draugystės negalim pavadinti tuo dideliu ir giliu jausmu.

Tą ūkanotą rytą, kai išgirdau skaudžius žodžius: "Aš su tavim daugiau negyvensiu, skiriamės. . .", jaučiausi, lyg būtų žemė po kojom atsivėrusi. Mano gyvenimo dienos prieš metus buvo aiškos, dabar rodės — nieko nebeliko, krentu į bedugnę ir nėra už ko nusitverti. Kai paklausiau, kodėl taip daro, jis negalėjo atsakyti. Susikrovė daiktus ir grįžo pas tėvus.

Likau viena. Vakare būdavo nyku grįžti į tuščią kambarį, kur niekas nebelaukia. Buto šeimininko, pas kurį nuomojom kambarį, paprašiau leisti gyventi iki vasaros už tą pačią kainą. Pradėjau iki vėlumos užtrukti Respublikinės bibliotekos skaitykloje, daug skaičiau, rinkau literatūrą moksliniam straipsniui. Bet įkyrios mintys apie iširusią santuoką kas kartą prasiskverbėdavo ir pro kasdieninius darbus, ir pro laisvalaikio šypsnius, įgeldavo, ir norėjosi verkti. . . Buvo be galo sunku slėpti savo pergyvenimus nuo smalsių bendradarbių žvilgsnių ir apkalbų, bet aš tvardžiausi. Ir nuoskaudų teko ne vieną patirti.

Praėjo mėnuo. Jis dažnai skambino ir gana piktu tonu prašydavo sutikimo nueiti į Civilinės metrikacijos biurą, kur mus be teismo gali išskirti, nes neturim vaikų. Visą laiką atidėlioju, prašiau palaukti. Kažkur širdies gilumoje jaučiau, kad man nepadės nei mamos, nei geriausių draugų patarimai — tik laikas.

Šeimą užgriuvo dar viena nelaimė — sunkiai susirgo mano tėvelis. Gyvybę išgel-

bėti jau galėjo tik sudėtinga operacija. Būdžiom su mama klinikose, viena kitą pakaisdamos. Nenuleidau rankų ir toliau ruošiausi stojamiesiems į aspirantūrą. Galvojau, kas bebūtų, rudenį išvažiuosiu iš Vilniaus, gal pasiseks, tai ir į Maskvą. Bėgo pavasariškos dienos, aš jų nebeskaiciavau. O vieną tokią nuostabią dieną, kai vyras atbėgo vėl prašyti skyrybų, aš nusišypsojau ir pasakiau: "Mielas, kaip gerai, kad atėjai, taip seniai matėmės!..." Valdžiausi, bet stengiausi būti linksma ir gyvai pasakojau, kad mano mokslinis straipsnis įvertintas gerai, jog tėvelis pasveiks, kad mūsų liaudies teatro trupė pasirodė apžiūroje geriausiai, sutikau daug įdomių žmonių. Jis išklaušė ir paprašė, ar galėtų pas mane užėiti vakare. Laukdama galvojau, kad jis vėl prašys skyrybų. Tačiau jis pasakojo apie savo sėkmes ir nesėkmes darbe, o apie "tai" — nė žodžio. Mes abu supratom, kad esam kits kitam reikalingi, bet neprisipažinom.

Atėjo vasara. Operacija tėveliui baigėsi sėkmingai. Atrodė, ir dienos šviesesnės pasidarė. Po atostogų grįžusi į Vilnių, bijojau ir laukiau, kaip galų gale nusistovės mūsų santykiai su vyru. Susitikimas baigėsi tuo, kad mano daiktus pernešėme pas jį. Pradžioje mudviejų bendravime jautėsi dar priekaištų ir nepatiklumo atgarsiai, bet jie galutinai ištirpo, kai mudu prisipažinom myli kits kitą. Jis pasakė, kad klydo, nes pradžioje vedybinis gyvenimas pasirodė kaip "geležiniai apkaustai" jo laisvei ir darbui (dirba architektu). Ne paskutinį vaidmenį šioje istorijoje suvaidino ir jo tėvai. Mano vyras Vilniuje gimęs, Vilniuje augęs, niekur nebuvo ilgesniam laikui išvažiavęs iš namų, be to, vienintelis sūnus šeimoje. O staiga užgriuvo (manau, šeimyniniam gyvenimui nebuvo pasiruošęs) tokia atsakomybė, pareiga, rūpesčiai — iš kur tą gaut, o iš kur aną. Nebuvo buto, teko pas svetimus kampą samdyti, nebeliko anų namų jaukumo, o savo iš karto nemokėjom sukurkti. Tur būt, ir aš kalta, kad pasiskubinau ištekti, reikėjo dar patikrinti save ir jį, palaukti. Pusės metų draugystės neužtenka pasiruošti vedybiniam gyvenimui.

Manau, kad mūsų šeimos židinį, lyg tą molinį indą, mes su vyru lipdėme ir žiedėme patys. Drąsiai galiu dabar tvirtinti, kad jis nesuskils ir nesubyrės į daugybę šukių. Su kiekviena diena mūsų draugystė ir meilė stiprėja, manau, daugiau nepritruks mūsų šeimai šilumos ir jaukumo. Viskas iš karto neateina. Noriu palinkėti ir kitoms šeimoms: būkite laimingi ir svarbiausia — tikėkite vienas kitu.

Ramunė

- Pauliaus VI Kalėdų naktį Šv. Petro bazilikoje atnašaujamas mišias, transliuojamas per televiziją, stebėjo apie 800-900 milijonų žmonių 40-je valstybių.

- Negrų teroristai Rodezijoje, netoli raudonųjų valdomo Mozambiko, gruodžio 19 užpuolė plantacijose dirbusius kitus negrus ir 27 jų išžudė automatiniiais ginklais ir durtuvais, atlikdami tą baisų darbą, matant tų darbininkų žmonoms ir vaikams. Išžudė, nes darbininkai nebuvo pasitraukę nuo darbo, kaip tie negrų teroristai buvo įsakę.

- Papua - Naujoji Gvinėja pagerbė 1973 m. mirusį misijonierių kun. W. Ross, Dieviškojo Vardo vienuolį, išleisdama pašto ženklą su jo atvaizdu. Velionis buvo atradęs kai kurias nuošaliai gyvenusias akmens amžiaus kultūros gentis, buvo apdovanotas Britų imperijos medaliu.

- Notre Dame universitetas susilaukė 410.374 dol. paramos savo studijų darbui. Didžiausią sumą — 206.000 dol. — skyrė JAV Mokslo fondas.

- Fides leidyklą perėmė vienuoliai klaretiečiai; dabar ji vadinama Fides/Claretian.

- Naujajame 1976 m. išrinktame 95-tame JAV kongrese yra 129 katalikai (6 daugiau negu anksčiau), 64 episkopai, 60 presbiterionų, 55 baptistai, 27 žydai, 22 Jungtinės Kristaus bažnyčios nariai, 16 liuteronų, po 11 unitarionų ir vad. Latter-day Saints, 6 Kristaus bažnyčios, 5 Kristaus mokinių bažnyčios, 4 stačiatikiai, 3 Krikščioniškojo mokslo, 21 užregistruotas kaip krikščionis ar protestantas, 17 kitų tikybų, 5 nepriklausą tikybinei bendruomenei.

MOKSLAS

Heidegger — egzistencializmo filosofas

J. VENCKUS, S.J.

Praėjusiais metais mirė garsiausias egzistencializmo filosofas Martin Heidegger. Kiti žinomi egzistencialistai yra Karl Kasper, Gabriel Marcel, Jean Paul Sartre. Egzistencializmo tėvu yra laikomas Soren Kierkegaard (1813-1855), danas, protestantų pastorius ir geras rašytojas. Jis kovojo prieš Hegelį ir aplamai prieš vokiečių idealizmą.

Egzistencializmo terminas buvo pradėtas vartoti tuoj po I didžiojo karo. Galutinai šis terminas nusistovėjo ir paplito po II didžiojo karo. Tai, kas dabar suprantama egzistencializmu, nėra koks nors naujas dalykas. Galima sakyti, kad egzistencialistai buvo šv. Augustinas, Blaise Pascal, Dostojevskis ir kiti.

Heideggeris gimė Vokietijoje. Šeima buvo katalikiška, tėvas net ėjo maršalkos pareigas bažnyčioje. Martynas buvo labai pamaldus vaikas, net norėjo eiti į kunigus, studijavo teologiją, bet vis dėlto kunigu netapo. Freiburgo universitete susipažino su filosofu Edmundu Husserl (1859-1938), fenomenologijos kūrėju. Fenomenologai tiria, kaip daiktai mums atrodo savo išore ir kokie jie yra iš tikrųjų savo esme. Heideggeris iš pradžių sekė savo mokytoju. Fenomenologija tada buvo labai paplitęs mokslas vokiečių universitetuose. Heideggeris profesoriavo Magdeburge. Husserlis jį pasikvietė į Freiburgą ir padarė savo asistentu. Kadangi Husserlis buvo žydas, turėjo profesoriavimo atsisakyti ir perleisti savo katedrą Heideggeriui. Paskui Hitleris jį paskyrė universiteto rektorium. Visi stebisi, kaip Heideggeris galėjo pasidaryti tokiu uoliu hitlerininku,

spausdamas profesorius ir studentus sekti Hitleriu. Vis dėlto po poros metų atsitraukė nuo Hitlerio, bet jau buvo nustojęs pagarbos kitų profesorių akivaizdoje, nustojo ordinarinio profesoriaus titulo ir dėstė tik kaip docentas.

KAS YRA ŽMOGIŠKOJI EGZISTENCIJA?

Žmogų galima palyginti urano atomui, iš kurio gaunama didelė atominė energija. Atomai turi branduolį su protonais ir elektronais, kurie sukasi aplink branduolį. Branduolyje yra pozityvi elektros energija, o elektronuose negatyvi. Tos jėgos yra balansuotos. Tam tikrais instrumentais (reaktoriais) galima atomą suskaldyti, išmušti iš jo daugiau ar mažiau elektronų. Tada vienos jėgos sustiprėja, kitos susilpnėja; nebėra pusiausvyros. Kažkas panašaus yra žmuguje. Kas yra žmogaus egzistencija? Tai pati giliausia žmogaus dvasinė struktūra, kuri priklauso nuo tėvo ir motinos chromosomų ir genų. Paskui, žinoma, padaro įtaką ir šeima bei mokykla.

Kierkegaardas padalino žmogiškąją egzistenciją į tris laikotarpius. I — estetiškas laikotarpis, tai yra jaunystė, pilna sveikatos, kūno grožio, meilės ir energijos. Tas laikotarpis, jeigu nėra sugadintas narkotikais, alkoholiu, ištvirtavimu, yra tikrai pati gražiausia žmogiškoji egzistencija. II — etinis laikotarpis. Jį būtų galima pavadinti ir pareigos laikotarpiu. Žmogus jau paprastai turi įsigijęs profesiją, sukūręs šeimą, jaučias pilietines pareigas. Jeigu kas šių pareigų nejaučia, vadinamas nesubrendusiu. III — religinis laikotarpis. Tai jau senatvės laiko-

tarpis. Žmogus jaučia, kad artinasi gyvenimo saulėlydis, tai pasidaro pamaldesnis, dažniau meldžiasi, eina į bažnyčią, skaito religinio turinio knygas.

Heideggeris padalino žmones pagal jų egzistencijos gelmes į tris rūšis: I — paprastas kasdieninis žmogus, kuriam rūpi tik kasdieninė duona, pastogė, sveikata, šeima ir senatvės užtikrinimas. II — tai žmogus, kuriam rūpi menas, literatūra, poezija, muzika, žodžiu — grožis. III — žmogus, kuris ypač rūpinasi ateitimi ir gyvaisiais žmogiškosios egzistencijos reikalais.

Mes pastebime ir suprantame įvairias žmogaus egzistencijos apraiškas. Žmogus supranta, kad jis yra laikinas. Ne visuomet jis egzistavo. Ne visuomet jis čia ir egzistuos. Jis yra ribotas, netobulas, lyg molinis indas, kuris gali greitai sudužti. Gražiausia žmogaus egzistencijos ypatybė yra jo laisvė: jis gali pasirinkti tas gyvenimo vertybes, kurios jam labiau patinka. Pats gali pasirinkti profesiją, meno rūšį, mokslo sritį. Bet su laisve eina ir atsakomybės jausmas. Žmogus žino, kad jis egzistuoja, jis nori ir turi žinoti, ką reiškia būti, egzistuoti. Heideggeris ypačiai ši klausimą savo filosofinėje sistemoje nagrinėja. Žmogiškoji egzistencija yra paslaptis. Jo egzistencijoje yra tokių reiškinių, kurie, atrodo, kažkokio likimo yra skirti.

Salomėja Nėris išreiškia egzistencializmo filosofiją šiuo savo eilėraščiu:

Be bažnyčios, be altorių,
Be sumainymo žiedų...
Žirgai skrenda, kiek tik nori, —
Skrendam, lekiame vienu du!

~ ~ ~

Jis įdėjo žmogui širdį
Su troškimais neramiais,
Vasaros vynu nugirdė, —
Jis ir nuodėmės atleis!

Ar žmogiškoji egzistencija kalta, kad kažin kas įdėjo tokią širdį su troškimais neramiais?

Egzistencializmas mėgina aiškinti įvairiausius gyvenimo reiškinius. Pvz. dėl ko kunigai ar vienuoliai meta savo pašaukimą? Sako, kad koks nors reaktorius trenkia į

Martin Heidegger

žmogaus egzistenciją, kaip į atomą. Tas reaktorius galėjo būti viršininkas, draugai ir pan. Tokie reaktoriai gali trenkti ir į gerą krikščionišką šeimą. Tai gali būti koks nors trečias asmuo, kuris suskaldo šeimą, pastumia į neištikimybę, paskatina skirtis.

Egzistenciniai pakitimai gali būti labai staigūs ir greiti. Kai, pavyzdžiui, Leninas sužinojo, kad jo brolis, dalyvavęs atentate prieš carą, buvo pakartas, staiga nusiėmė nuo savo krūtinės kryžių, sviedė po kojomis, nusprendė nužudyti carą ir kovoti prieš Dievą.

Šv. Teresė sako, kad žmogaus siela, kaip kokia pilis, yra apsupta septyniais pylimais, kad piktų žmonių strėlės jos nepasiektų. Taip ir žmogaus egzistencija yra aptverta keliomis sienomis.

Mūsų tikėjimas moko, kad žmogiškoji egzistencija, paveikta gimtosios nuodėmės, yra palinkusi į blogį. Ją reikia sukreikštininti, nes žmogiškosios egzistencijos aistros ir emocijos yra sunkiai suvaldomos. Tik

KALBA

Skyrių tvarko JUOZAS VAISNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

ŽODŽIŲ RAŠYMAS KARTU IR ATSKIRAI

"Kalbos kultūros" 28 nr. N. Sližienė rašo, kad, ruošiant "Lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos" vadovą, daug diskusijų yra buvę dėl žodžių rašymo kartu ir skyrium. Ir čia, išeivijoje, tų diskusijų yra buvę. Mūsų neseniai mirusieji kalbininkai Pr. Skardžius ir L. Dambriūnas taip pat siūlė rašyti kartu vieną kitą žodį, kurie bendrinėje kalboje iki šiol rašomi atskirai.

Buvo siūlymų žodžių rašymą kartu ir skyrium daugiau remti reikšmės kriterijum, t.y. žiūrėti, ar žodžių samplaika turi vieno žodžio reikšmę, ar ne, tačiau tokie siūlymai lietė tik vieną kitą samplaiką (pvz.: *vis tiek, vis tik, bet kur, kai kur, vis dėlto, be galo*). Paėmus didesnę įvairių samplaikų būrį, greit pasirodo, kad šis kriterijus nepatogus: toli gražu ne visada galima tvirtai pasakyti, ar turime vieną žodį, ar tik žodžių samplaiką. Pavyzdžiui, daugelis sutiktų, kad samplaikos *vis tiek, vis tik, bet kas, bet kur, kai kas, kai kur* turi vieno žodžio reikšmę ir galėtų būti rašomos kaip vienas žodis. Tačiau, norėdami būti nuoseklūs, vienu žodžiu turėtume rašyti ir tokias samplaikas, kaip *vis tiek pat, kur kas, kol kas, tiek to, kaip matai, kas nors* ir pan., nes jų reikšmė nėra samplaikos žodžių reikšmių suma. O pagaliau kaip rašyti *ko geriausias, kuo geriausias, vi-*

sų geriausias, vienui vienas, kas sau, ko gero, kur tau, šiek tiek, tam tikras ir kt.? O juk ir *šis tas, šioks toks, toks pats* ir pan. taip pat turi vieno žodžio reikšmę, o jų net abu nariai linksniuojami.

Tad norėdami remtis reikšmės kriterijum, dabartinę samplaikų rašybą turėtume žymiai pakeisti, o laimėti vargu ką belaimėtume, nes šis kriterijus labai subjektyvus, ir daugeliu atvejų sunku būtų juo naudotis. Todėl "Lietuvių kalbos rašyboje ir skyryboje" žodžių rašymo kartu ir skyrium pagrindiniai principai paliekami tie patys, tik išlyginami kai kurie nevienodumai.

O kokie yra tie principai? Jie paprastai nurodomi gramatikose. Vieną kitą čia prisiminsime ir pažiūrėsime, kur yra kas pakeista, norint suvienodinti jų pritaikymą rašybos praktikai.

1. Samplaikiniai įvardžiai, sutrumpėjus vienam jų dėmeniui, tampa sudurtiniai ir rašomi vienu žodžiu, pvz. *kažkas* (*kažin kas*), *kažkoks* (*kažin koks*), *kažkuris* (*kažin kuris*), *kažkieno* (*kažin kieno*), *kitkas* (*kita kas*), *viskas* (*visa kas*).

2. Žodžių junginiai bei samplaikos, sutrumpėjus bent vienam jų nariui, kuris atskirai nebegali būti vartojamas, ir likus tik vienam kirčiui, tampa sudurtiniais žodžiais, pvz.: *anąkart, anąvakar, anapus, anaipiol, anuokart, baląžin, darkart, daugmaž, dienąnakt, dievaži, dvidešimt, gangreit, kaipsyk, kasdien, kasmėn, kasvakar, kiekkart, kiekvienąkart, kitkur, labadien, labdien, maždaug, neilgtrukus, padėkdie, paskutinįkart, šešissyk, šiamkart, šiokiądien, vakarnakt, vienkart* ir kt. Taip pat vienu žodžiu siūloma

Kristaus paskelbtas mokslas su savo malone, sakramentais ir tikėjimu, viltimi bei meile gali privesti prie krikščioniškojo humanizmo.

rašyti ir *galbūt, kaipmat, turbūt*. Iki šiol juos rašome dviem žodžiais ir išskiriame kableliais. Dabar jau ir kablelių siūloma nedėti. Tačiau *žūt būt* ir toliau siūloma rašyti dviem žodžiais.

Kokiais argumentais stengiamasi šiuos siūlymus pateisinti? *Galbūt, kaipmat* ir *turbūt* kartu rašytina dėl to, kad juose vienas sutrumpėjęs dėmuo (*gal, mat, tur*) atskirai bendrinėje kalboje nėra vartojamas. Čia sutrumpėjusių veiksmažodžių formų *gal (gali)* ir *mat (matai)* nereikia painioti su dalelytėmis *gal* ir *mat*, kurios skiriasi ir savo reikšme, ir vartojimu. *Žūt būt* rašytina atskirai, nes sutrumpėjusios bendraties formos yra vartojamos ir bendrinėje kalboje. Žinoma, kai kam šis argumentas gali atrodyti silpnas, nes, kaip Pr. Skardžius "Drauge" (1975 m., bal. 12 d.) yra rašęs, "šios sandūros yra visai vienodos darybos ir reikšmės".

3. Daugeliui net ir mūsų spaudos žmonių kartais yra neaiškus ir kai kurių dalelių rašymas, tuo labiau, kad ir kalbininkai ne visur sutaria. Čia paminėsime tik vieną kitą keblesnį atvejį.

Mūsų bendrinėje kalboje dalelytė *bet*, sudarydama samplaikinius įvardžius irrieveksmius, rašoma atskirai nuo įvardžio arrieveksmio, pvz.: *bet kas, bet koks, bet kuris, bet katras; bet kada, bet kaip, bet kiek, bet kuomet, bet kur*. Tokia rašyba siūloma palikti ir toliau. Pr. Skardžius savo redaguotame "Lietuvių kalbos vadove" (1950) dalelytę *bet* su visais šiais įvardžiais irrieveksmiais rašo kartu.

Dalelytė *vis*, sudarydama su kitais žodžiais samplaikines dalelytes bei jungtukus, visada rašoma atskirai nuo tų žodžių, pvz.: *vis dėlto, vis tiek, vis tiek pat, vis vien*. Išimtis — *visgi*, nes dalelytė *gi* rašoma kartu su visais nekaitomais vienskiemeniais žodžiais. Bet iš tradicijos vienu žodžiu rašoma *nejaugi* ir *taipogi*. Jungtukas *kadangi* taip pat vienu žodžiu tegali būti rašomas, nes dalelytė *gi* čia priaugusi prie sustabarėjusios ir dabar nebevartojamos žodžio formos. Dalelytė *gi* atskirai rašoma nuo visų kitų kaitomų žodžių ir nuo dviskiemenių bei daugiaskiemenių nekaitomų žodžių, pvz.: *kas gi, ko*

gi, koks gi, kuris gi; dabar gi, kada gi, kodėl gi, tada gi, užtat gi. Dalelytė *gi* rašoma atskirai ir tada, kai šliejasi prie nekaitomų žodžių samplaikos, pvz.: *vis tiek gi, vis tiek pat gi*.

Dalelytė *jau* paprastai rašoma atskirai nuo to žodžio, prie kurio šliejasi, pvz.: *kur jau, lyg jau, labai jau, tiek jau, vis jau*. Tad siūloma atskirai rašyti ir šiuos žodžius, kurie iki šiol buvo rašomi kartu: *šiaip jau, taip jau, nu jau*.

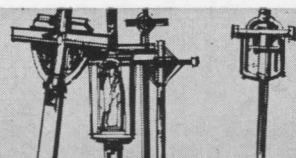
Dalelytė *per* siūloma visada rašyti atskirai nuo kitų žodžių, pvz.: *per brangus, per gerai, per mažas, per toli, per greitai, ne per seniai, ne per mažas, ne per gražiausiai*. Taip bendrinėje kalboje buvo rašoma ir iki šiol, tik surieveksmiu *daug* dalelytė *per* ne visuomet būdavo rašoma atskirai. Taisyklė buvo gana komplikuota ir kai kuriems sunkiai įsidėmėtina. Buvo sakoma, kad žodžius *per* ir *daug* reikia rašyti skyrium, kai abu žodžiai turi savarankišką reikšmę, o rašytina kartu kai žodis *daug* tik sustiprina dalelytę *per*. Mokykloje ši taisyklė būdavo pateikiama paprastesne forma: *perdaug* (t.y. kartu) rašoma tada, kai žodį *daug* galima praleisti (dažniausiai prieš būdvardžius), o *per daug* (t.y. atskirai) — tada, kai *daug* praleisti negalima (pavyzdžiui, prieš veiksmažodžius).

N. Sližienė "Kalbos kultūroje" (28 nr., 8 psl.) aiškina, kad tokia taisyklė yra nelogiška, nes išeina, kad *per* ir *daug* sudaro vieną žodį tada, kai vieną jų galima praleisti. Be to, tokia taisykle ne visada galima pasinaudoti, nes *per daug* kartais pasitaiko prieš du (ir net daugiau) viencarūšius pažyminius ar tarinius, kurių vieną sudaro būdvardis (prieš jį reikėtų rašyti *perdaug*), o kitą — dalyvis (prieš jį, kaip veiksmažodžio formą, reikėtų rašyti *per daug*), pvz.: Seminarijos gyvenimas jam pasirodė *per daug* sustingęs, monotoniškas ir šaltas.

Tad kadangi dalelytė *per* nuo visų kitų žodžių visada rašoma skyrium, siūloma ją taip rašyti ir su *daug*: *per daug kalba, per daug mažas* ir pan.

Vienu žodžiu yra rašomas tikrieveksmis *pernelyg*.

TĖVYNĖJE

Paruošė *DANUTĖ* ir *GEDIMINAS VAKARIAI*

GAMOS KEISTENYBĖS LIETUVOJE

Šiandien ne vienam iš mūsų prisimena šarmanotos Lietuvos žiemos naktys, apsnigti laukai ir miškai. Baltais vainikais pasidabinusios pamiškėje eglės bei pušys. Palaukėmis ir paežeriais vingiuotas rogių kelias. Važiuojančiųjų skambaliukai.

Poetė Salomėja Nėris apie Lietuvos žiemas rašė: "Apšerkšniję mūsų žiemos, balta, balta, kur dairais. Ilgas pasakas mažiems seka pirkioj vakarais. Apie klaidžią sniego pūgą, saulės nukirptas kasas. Apie žąsina moliūgą, kur išskrido į dausas".

Seniai tokia snieguota žiema Lietuvoje tebesilankė. Pirmieji metraščiai mini 401-mųjų ir 828 m. žiemas, kurios savo lediniais pirštais pasiekė Lietuvą. 1322 m. žiema sukaustė visą Baltiją ir per ją ledu buvo galima pasiekti net Daniją, jau nekalbant apie šiaurės kraštus. Metraščiuose užrašyta net tokia smulkmena. Išvargusiems keliautojams ir arkliams pasilsėti ant Baltijos ledo suręsti laikini poilsui kiemai.

1496 m. žiemą ir vėl rogių kelias nusitęsė per visą Baltiją. Tų metų pavasarį Baltija ledus išlaužė tik pirmosiomis gegužės dienomis.

1709 m. ir vėl baisi žiema šeimininkavo Lietuvoje: iššalo rugiai, sodai. Storas sniego patalas apdengė Lietuvos laukus.

Motiejus Strijkovskis, lenkų ir lietuvių metraščiuose, išspausdintuose 1582 m., rašo, kad kovo, balandžio ir gegužės mėn. buvęs labai šiltas ir gražus oras. Javai išplaukė ir pradėjo žydėti. Staiga iškrito sniegas ir apdengė baltai žydinčius sodus ir daržoves. Šis speigas užtruko net šešetą dienų. Tai atsiti-

ko 1363 m. Toliau rašoma, kad 1571 m. vasarą tris dienas buvo toks šaltis, kuris nusaldęs rugius.

Daug duomenų apie Lietuvos žiemas yra surinkusi ir paskelbusi Smalininkų vandens lygio matavimo prie Nemuno stotis, kuri buvo įsteigta 1810 m. Čia galima sužinoti, kad 1812 m. ledas Nemune pajudėjo tik balandžio mėn. Užrašyta taip pat ir labai šalta 1837 m. žiema, kada Nemunas iš ledinių šarvų išsivadavo tik balandžio mėn. antroje pusėje.

1863 m. buvusi labai speiguota ir šalta žiema, per kurios šalčius žuvo šimtai Lietuvos-Lenkijos sukilėlių.

1917 m. didžiulės sniego pūgos siautė iki kovo pabaigos. Naručio ežere ledas išsilaikė 160 dienų.

Oro atmainų mokslininkai sako, kad gamtoje vyksta daug įvairenybių. Per pastintuosius aštuoniasdešimt metų jie užrašė, kad Vilniuje buvo 24 šalti sausiai ir 30 šiltų viduržiemų.

1970 m. lapkričio 17 d. didelė sniego audra per dvi valandas visoje Lietuvoje padarė rogių kelių, kai tuo pačiu laiku Vilniaus krašte, Ignalinos apylinkėse, žaibavo ir trankėsi griaustinis. Todėl galima patikėti Maironio legendai, kad Upytės Čičinską kadaise žiemą nutrenkė žaibas. Per šią perkūniją Senojo Daugėlišio girioje, ties Briedžių kalneliu (Ignalinos rajone) perkūnas trenkė į šimtametę eglę.

1971 m. Naujų Metų išvakarėse augalų mokslininkai Prienų šile užtiko pražydusių žibučių krūmelį. 1925 m. sausio mėn. pražydo lazdynai.

Šilčiausias gruodis buvo 1881 m. — tarp 50-60 laipsnių F. Ši mėn. netikėtai parskrido varnėnai.

1924 m. rudenį Dzūkijoje, Varėnoje, sniegas užpustė juodgalvius baravykus.

1919 m. gegužės 12 d. Marcinkonių apylinkėje, Dzūkijoje, iškrito sniego, kuris išsilaikė tris valandas.

1973 m. Lazdijų rajone gruodžio 27 d. miškelyje prie Gerdašių buvo aptikta pulkelis šviežių voveruškų. Tų metų gruodis buvo nepaprastai šiltas.

APIE POETĄ OSKARĄ MILAŠIŲ

Šiomet gegužės 15 d. sukanka šimtas metų nuo poeto O. Milašiaus gimimo. Šia proga Lietuvos laikraščiuose bei žurnaluose užtinkama daug žinučių apie jo gyvenimą. Kai kurie jo gyvenimo įvykiai atskleidžiami pirmą kartą ir kelia susidomėjimą. Poeto gyvenimo smulkmenos, kuris gyveno Prancūzijoje ir rašė prancūziškai, mums ypatingai sužadina smalsumą.

Straipsnyje, kuris spausdinamas "Kultūros baruose" ("Paryžiaus lituanus") Joana Daunienė rašo, kad O. Milašius pasirinko lietuvių tautybę todėl, kad jo proseneliai nuo 13 a. gyvenę Lietuvoje netoli Kauno. Būdamas vaikas, lankydamas Milašaičius, Babtus ir kitas Kauno apylinkes, kuriose skambėdavo nuostabi lietuvių kalba, nuširdi žmonių kūryba, artima jo sielai ir daranti jam nepaprastą įspūdį.

Poetas Oskaras Vladislovas de Lubiez Milosz-Milašius gimė buvusioje Mogiliovo gubernijoje, Cerėjos kaime. Jo senelis Artūras, serbų kunigaikščių palikuonis, gyvenęs Vilniuje ir buvo vedęs italę dainininkę. Tėvas Vladislovas, rusų ulonų karininkas, vedė žydų kilmės merginą Rozaliją Mariją Rozental, kuri buvo rašytojo motina. Namuose buvo kalbama vokiškai ir lenkiškai.

Dvylikos metų Oskaras apgyvendinamas Paryžiuje, kuriame baigia universitetą. Baigęs universitetą, daug keliauja ir rašo prancūziškai.

Į lietuvių kalbą keletą eilėraščių išvertė A. Vaičiulaitis, V. Mačernis, A. Žukauskas, T. Venclova, K. Bradūnas.

O. Milašius lietuviškai labai mažai suprato. Pirmą kartą aplankė nepriklausomą Lietuvą 1925 m. Bandė savo eilėraščius versti į lietuvių kalbą su kitų pagalba. Rodė didelį prielankumą lietuviams ir vienam kitam studijuojančiam Paryžiuje padėjo.

1937 m. jo 70 m. amžiaus proga Lietuvos V. D. Universitetas jam suteikė garbės daktaro laipsnį.

Šiandien LTSR Literatūros muziejuje, Maironio fonde, saugoma O. Milašiaus poemų knyga, kurioje įrašyta: "Mūsų brangiam ir didžiam tautos poetui prelatui J. Maciulevičiui-Maironiui. Su gilia pagarba Oskaras Milošas".

1971 m. straipsnio autorė Joana Daunienė lankėsi Cerėje ir surinko keletą duomenų, kurie nušviečia aiškesnį Milašiaus gimtinės vaizdą. Cerėja nežymiai kalvota pušimis ir eglėmis pasipuošusi apylinkė pagal ežerą. Kitados buvusi Sapiegų, o dabar valdoma karininko Milošo. Gimtasis poeto namas buvęs medinis, vienaaukštis "U" raidės pavidalo. Po spalio revoliucijos name mokėsi kaimo vaikai. Vėliau jis apdegė, o po antro pasaulinio karo visai sudegė. Šiandien toje vietoje pastatyta dvi-aukštė mokykla, kurios kieme matyti seno rūsio likučiai.

Poeto tėvą prisimena nedaugelis. Sako, kad buvęs bedievis, staigaus būdo. Mirusį šešetas arklių vežė į kapines laidoti. Apie motiną vieni atsiliepia gerai, kiti nekaip.

Jaunasis Oskaras kaimo žmonėms buvęs tolimas. Kaimiečiai matydavo jį labai retai. Jis būdavo vis išvažiuavęs. Mamai laiškus rašydavęs retai. Santykiai su tėvais nebuvo geri. Didelio menininko ir mąstytojo dvasia kilo virš kasdienybės.

BRANGIAUSIOS DOVANOS LIETUVIAMS

Mes jaudinamės ir pykstame, kad rusai taip pakėlė į Lietuvą siunčiamiems daiktams muitus, jog beveik neįmanoma jų daugiau siųsti. Tai buvo laišku pranešta ir vienam ten gana daug nemalonumų ir vargų patiriančiam asmeniui, kuris pirmiau gaudavo siuntinių. Jis į tai atsakė, visiškai nesijaudindamas, bet pažvelgdamas labai antgamtiškai. Čia pateikiame bent dalį to laiško.

* * *

Mielieji,

Anksčiau jūs rašėte, kad gal negalėsite daugiau mums pasiųsti siuntinių dėl nežmoniškų muitų. Bet Bažnyčia yra lyg koks centrinis paštas, iš kurio galima į visas puses pasiųsti pačius reikalingiausius daiktus.

Kadaise Vilniuje sutikau vieną iš tolimo krašto namo grįžtantį žmogų, kuris man kalbėjo apie ten buvusias labai blogas gyvenimo sąlygas: "Gaudavau tiktai duonos plutą pavalgyti. Persižegnodavau ir taip pat peržegnodavau tą duonos plutelę.

— Viešpatie, — sakydavau, — Tu stebuklingu būdu padauginai duoną ir minias pavalgydinai. Tu gali ir mane dabar pasotinti.

Ir aš, suvalgęs tą duonos plutelę, jausdavau si toks sotus ir stiprus".

Matote, kai Dievas laimina, tai žmogui labai maža ko reikia. Jeigu jūs už mus kartais pasimelsite, tai mums tai gali būti brangesnė dovana, negu kažin kokie brangūs siuntiniai. Melskitės, kad mes nepaskėstume žemiškuose reikaluose. Prašykite galingąjį Tėvą, kad Jis nesiųstų mums tokių didelių kentėjimų, kuriuos tik šventieji tegali iškęsti. O jeigu siunčia kokį nors vargą, tai tegul duoda ir reikiamos malonės jį pakelti. Iš tikrųjų Dievas mūsų niekad neapleidžia. O kai gauname Jo malonių, tai ir didžiausi suspaudimai virsta džiaugsmo versme. Tai rodo gyvenimo pavyzdžiai taip pat ir šiandien...

Tegul kiekvienas jūsų mums siunčiamas laiškas pažadina mumyse pasiaukojimo ir meilės dvasią. Tai bus mums geresnė dovana už brangius siuntinius.

KAS ATSPĖS ŠIAS MISLES...

Vienas kunigas iš Lietuvos taip neseniai rašė:

Kartais labai sunku atspėti, ar žmogus tiki, ar ne. Vakar vienas jaunas vyras atvažiavo į atlaidus. Jis, atėjęs pas mane, sakėsi esąs ateistas, bet užprašė mišias už savo mirusį tėvą. Užprašydamas mišias, jis taip kalbėjo: "Juk siela yra amžina, ji būtinai turi būti". Paskui sakėsi jau keliolika metų nebuves išpažinties, bet dabar pasiryžęs eiti.

Ar ne keista? Netiki Dievo, o užprašo mišias ir žada eiti išpažinties!

Per atlaidus buvo pilnutėlė bažnyčia žmonių, o kiti šventoriuje taip pat gražiai meldėsi. Bet kai kurie vyrai stovinėja prie obuolių ve-

žimo už šventoriaus, į bažnyčią neina, bet pro ją eidami, nusiima kepurę. Jeigu jie tiki, tai dėl ko su visais neina į bažnyčią pasimelsti, o jeigu netiki, tai kam kepurę kelia?

Per tuos pačius atlaidus bažnyčioje buvo tiek daug berniukų ir mergaičių, kurie ėjo prie sakramentų ir dalyvavo procesijoje. Po pamaldų, kai bažnyčia jau buvo tuščia, kelios jaunos mergaitės, belaukdamos autobuso ir turėdamos valandėlę laisvo laiko, bažnyčioje ėjo kryžiaus kelius.

Ir kiek daug čia yra tokių gražių pavyzdžių! Kiek daug jaunuolių, kad ir trumpam laikui parvažiavę iš kariuomenės ar iš kokių darbų, tuojau atbėga į bažnyčią atsigaivinti, prieina išpažinties, priima šv. Komuniją. Kur jie bebūtų, visur neužmiršta Dievo, visur atranda valandėlę laiko susikaupti ir pasimelsti. "Aš, tarnaudamas kariuomenėje, neapleidau nė vienos dienos nepasimeldęs", pasakoja vienas jaunuolis. O kitas rašė: "Kuriuo keliu aš pasuksiu? Leistis nuo kalno jokių pastangų nereikia, bet kaip baisu ir siaubinga... O kilti aukštyn, nors ir sunku, bet gražu ir garbinga".

Trumpai iš visur

• Lenkijoje 6.589 parpijose veikia 18.002 katechetiniai punktai. Vienuolių kongregacijos dar gali vesti įvairių rūšių profesines mokyklas ir kursus. Veikia Liublino katalikų universitetas ir Varšuvos katalikų akademija, kurioje yra trys fakultetai su 1200 studentų. Liublino universitete yra 4 fakultetai, 370 profesorių ir 2.500 studentų. Lenkijoje yra 19.000 kunigų bei vienuolių ir 28.000 seselių. Nežiūrint tų faktų, Bažnyčia daugelyje sričių jaučia komunistinės vyriausybės spaudimą.

• Filmų aktorė Rosalind Russell prieš mirdama pati sukūrė šiuos maldos žodžius savo laidotuvių dalinamam paveikslėliui: "Pasitikėk Juo, kai užpuls tave juodžiausios mintys. Pasitikėk Juo, kai tikėjimas ims blėsti. Pasitikėk Juo, kai bus visų sunkiausia Juo pasitikėti".

• JAV Katalikų šalpos 170.000 svarų šiltų drabužių, skirtų kitur ir jau laivu vežamų Viduržemio jūra, buvo nukreipta į Turkiją,

kur atsirado būtinas reikalas padėti žmonėms po žemės drebėjimo.

- Privačioms mokykloms valstijos duoda mos knygos ir kiti reikmenys moksleiviams nelaužo konstitucijos. Taip nusprendė trijų teisėjų federalinis konstitucinis teismas St. Paul mieste, Minnesotoje.

- JAV Laivyno vyriausias kapelionas admirolas John O'Connor yra katalikų kunigas, turįs daktaro laipsnį, priklausąs Filadelfijos vyskupijai.

- Čekoslovakijoje stiprėja sprespauda. Veiklesni katalikų kunigai kartais netenka darbo pažymėjimo. Kiti policijoje apklausinėjami ir "instruktuojami", kaip turi laikytis. Kai kurie nuteisti 18 mėnesių kalėti už tai, kad pasmerkė religinės laisvės varžymą.

- Vatikanas paskelbė, kad tiesioginė sterilizacija katalikams neleistina.

- Kinijoje po antrojo pasaulinio karo buvo apie 3½ mil. katalikų, paskirstytų į 109 vyskupijas ir 39 apaštališkas prefektūras. Dabar kunigams uždrausta eiti pareigas, organizuotas religinis gyvenimas neįmanomas. Uždarytos visos seminarijos.

- Afrikoje yra 43 milijonai katalikų ir apie 23 mil. stačiatikių, kurių net 16 mil. yra Etiopijoje.

- JAV pabėgėlių globos komitetas praneša, kad šiuo metu pasaulyje dar yra apie 11 milijonų pabėgėlių.

- Naujo Bažnyčios teisyne projektas yra paruoštas ir išsiuntinėtas pasaulio vyskupams, Kurijos nariams, katalikų universitetams, kad pareikštų savo kritiškas pastabas. Projektą paruošė 100 dvasininkų ir pasauliečių teisės ekspertų. Yra sudaryta 44 kardinolų komisija, kuri persvarstys tą projektą ir per metus laiko atsiųstas vyskupų, kurijos narių ir universitetų pastabas. Senasis teisynas buvo sudarytas 1917 m., turėjo 2.414 paragrafų. Naujajame daug kas bus pakeista.

- Niujorko darbininkijos reikaluose tarpininkavimo komisijos nariu paskirtas prel. James E. Healy, Buffalo Šv. Juozapo katedros rektorius. Jis per 26 m. buvo dėstytojas Cornell universiteto Pramonės ir darbininkijos santykių mokykloje.

- Naujas JAV Katalikų šalpos egzektvyvo direktorius yra vysk. Edwin Broderick, išrinktas vieton anksčiau buvusio vysk. E. Swanstrom.

- Rašytoja Dorothy Fremont Grant, atsi-vertusi į katalikybę 1934 m., mirė Wilmingtone, N.C., sulaukusi 76 m. amžiaus. Ji buvo ištekejusi už gerai žinomo aktorius Douglas Grant, kuris irgi konvertitas.

- Ghana respublika Afrikoje pradėjo diplomatinius santykius su Vatikanu. Ghanoje yra apie 10 mil. gyventojų, iš kurių 1.149.000 katalikų. Ghanos ambasadorius Yea Banfol Turkson pareiškė, kad jo valstybė yra dėkinga katalikų misijonieriams, kurie sukūrė švietimo pagrindus tame krašte.

- Norvegai savo Taikos premiją — 325.000 dol. — paskyrė dviem katalikėms moterims: Betty Williams, 32 m., ir Mairead Corrigan, 23 m., kurios pradėjo taikos sąjūdį šiaurės Airijoje. Jos paskelbė, kad premijos pinigų panaudos katalikų ir protestantų gerovei.

- JAV-se yra 1.747 nuolatiniai diakonai, parinkti iš pasauliečių, ir dar 2.507 ruošiami toms pareigoms.

- Net 19 naujų vyskupijų įkurta 1976 m. pasaulyje ir įšventinta 128 nauji arkivyskupai ir vyskupai.

- JAV Švietimo įstaiga Vašingtone paskelbė, kad 5,3 mil. vaikų, kas sudaro 10,7% visų šio krašto moksleivių, lanko privačias pradžios ir aukštesnias mokyklas. Privačios mokyklos yra svarbios kraštui. Pranešime pabrėžiama: "Būtų socialinė tragedija, jeigu mes neturėtume privačių mokyklų".

- Lenkijoje šiais mokslo metais rengiasi kunigystei 4.705 klierikai.

- Lietuvoje 1976 m. mirė 23 kunigai, o įšventinta apie 10.

- Penktas pasaulio vyskupų sinodas prasidės rugsėjo 30 d. Svarstys vaikų mokymą pagrindinių religijos tiesų. Paskutinis toks sinodas įvyko 1974 m.

- JAV katalikai, padedant krašto vyriausybei, suorganizavo 10 mil. dolerių paramos civilinio karo iškankintam Libanui. Tų pastangų dėka jau šių metų pradžioje Li-

bane buvo suvežta 10.400 tonų maisto išdalinti nukentėjusiems.

- Jungtinių Tautų Populiacijos komisijoje popiežiaus Pauliaus VI delegatas prel. James T. McHugh pareiškė protestą dėl kai kuriuose kraštuose vykdomos priverstinės sterilizacijos ir dėl valstybių pritarimo negimusiųjų žudymui — abortams.

- Paralyžiuotą nuo kaklo, nevaldantį nei rankų, nei kojų, augustinijoną kunigą W. Atkinson JAV Jaunių prekybos rūmai išrinko viena iš 10 garsiausių amerikiečių. Tas kunigas turi 31 m. amžiaus, buvo paralyžiuotas nelaimingame atsitikime bevažinėjant rogutėmis, kai dar buvo klierikas. Jis buvo pirmas taip paralyžiuotas amerikietis, kuris buvo išventintas kunigu. Tegali judėti tik vežiojamoje kėdėje, bet dėsto teologiją Filadelfijos priemiesty Drexel Hill. Pažymėjimą jam įteikė prez. Fordas.

- Minnesotos valstija gavo pirmą kataliką gubernatorių: Rudy Perpich, 48 m. Savo inauguracijos dieną jis pradėjo pakvietimu į Šv. Pauliaus bažnyčią šv. mišioms, į kurias prisirinko tiek žmonių, kad užpildė visas 1.000 vietų toje bažnyčioje.

- Seniausia negrų seselių vienuolija JAV-se yra Dievo Apvaizdos Oblačių seserys, turinčios apie 250 narių. Jų nauja generacine vyresniąja yra išrinkta sesuo Marija Infanta Gonzales, gimusi New Orleans, dabar Miami vyskupijos švietimo superintendente pavaduotoja. Ji yra baigusi Xavier universitetą ir gavusi mokslo laipsnį Katalikų universitete Vašingtone.

- Šiaurės Amerikos Liturginės akademijos prezidentu yra išrinktas kun. Ch. Gusmer.

- JAV Katalikų pasaulimų taryba, naujai sukurta, apima įvairias šio krašto katalikų organizacijas pasaulimų ugdymo reikalui. Šios tarybos būstinė yra Čikagoje. Jos prezidentas — marianistų vienuolis kun. Quentin Hakenwerth.

- Nauju JAV Katalikų istorikų draugijos prezidentu yra išrinktas kun. Colman Barry, benediktinas, Chestnut Hill kolegijos Filadelfijoje istorijos departamento vedėjas, autorius daugelio knygų, jų tarpe ir "De-

cline and Rise of Europe", "The Passing of the Modern Age".

- Sveikatos, švietimo ir gerovės departamento sekretorius Joseph Califano yra trečias italų kilmės JAV ministerių kabineto narys JAV istorijoje. Jis yra katalikas ir palaiko ryšį su Vašingtono centrinėmis katalikų įstaigomis.

- Socialinės ekonomijos sąjungos prezidentu išrinktas Notre-Dame universiteto profesorius dr. Stephen Worland. Ta sąjunga ypač rūpinasi ryšiais tarp ekonominės politikos ir etinių vertybių.

- Žurnalo "Worship" redaktoriui kun. G. Diekmann Šiaurės Amerikos Liturgijos akademija paskyrė aukščiausią savo premiją už didelį įnašą į liturgines ir ekumenines studijas.

- Rodezijoje areštuotas nacionalistų partizanas Albert Sumbe Incube, kaltinamas nužudęs septynis žmones, jų tarpe vysk. A. Schmitt, kun. P. Weggarten ir seselę Mariją von den Berg, vokiečių misijonierius.

- Čikagos arkivyskupijos mokyklose nuo 1970 m. pradėjus duoti moksleiviams pietų užkandžius, jau tų užkandžių skaičius praskoko 25 milijonus.

- Kanrado Adenauerio katedra įsteigta Georgetown universitete Vašingtone, Vakarų Vokietijai paaukojus 400.000 dol. Pirmasis tos katedros vedėjas bus dr. P. Gr. Kielmansegg, kuris dėstys Vokietijos vyriausybės, politikos ir civilizacijos mokslus.

- Brazilijos karinė vyriausybė deportavo barnabitų kunigą G. Fontanellą, kaltinamą subversyvine veikla. Kun. Fontanella paneigė tuos kaltinimus, aiškindamas, kad kaltinimai paeina iš žemės didvaldžių, kurie jam neatleidžia už gynimą mažųjų ir bežemių.

- Izraelis nedavė leidimo danų filmų gamintojui Jens Joergen Thorse, kuris nori sukurti filmą apie "Kristaus seksualinį gyvenimą". Jam nedavė leidimo jų teritorijoje toki filmą kurti Danija, Švedija, Prancūzija, Italija.

- Net 5.848 Airijos misijonieriai dirba atsilikusiuose pasaulio kraštuose, daugiausia Afrikoje.

- Specialius administracinius nuostatus Romos arkivyskupijai paskelbė Paulius VI. Jais vyskupijos administravimą siekiama suderinti su Vatikano II suvažiavimo nuostatais, įvedant kunigų senatą, sielovados tarybą, parapijos vadovų tarybą, vyskupų konferenciją. Pats popiežius Paulius VI nusistatęs daugiau rūpintis arkivyskupijos administravimo reikalais.

- Lojolos universitetui Čikagoje Sears Roebuck fondas paaukojo 11.000 dol. Šiam universitetui vadovauja jėzuitai.

- Tarptautinė katalikų ir anglikonų teologų komisija paskelbė raštą, kuriuo pranešama apie žymų abiejų Bažnyčių suartėjimą, numatant laipsnišką ėjimą į visišką vienybę. Pasiiekta susitarimo dėl Eucharistijos ir dėl kunigystės, bet dar aiškinamasi klausimai dėl popiežiaus valdžios.

- Paulius VI savo kalboje į diplomatus, paskirtus prie Vatikano, ragino pasaulio vadus kovoti prieš tarptautinį terorizmą ir socialinę neteisę, kurie vienas kitą iššaukia.

- Arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos byloje liudininkų apklausinėjimas baigtas. Jų liudijimų santrauka sudaro 432 stambius puslapius. Baigus juos spausdinti, savo pastabas padarys tikėjimo gynėjas. Į jas atsakys bylos advokatas. Visa tai išspausdinus, bus įteikta kardinolų komisijai, kuri, vadovaujama popiežiaus, spręs apie arkiv. Matulaičio dorybių didvyriškumą. Beatifikacijos užbaigimui reikalingi nepaprasti įvykiai — stebuklai, arkiv. J. Matulaičio užtarimu.

- Great Falls vyskupija drauge su Kolumbo vyčiais turėjo mugę, kurios metu paskleista 12.000 Šv. Rašto knygų.

- Tarp Miami universiteto ir įvairių to miesto kolegijų studentų paskleista 10.000 Šv. Rašto knygų.

- Šv. Rašto draugija Japonijoje modernia jų kalba išleido 20.000 "Patarlių ir išminties žodžių" iš Šv. Rašto. Čilėje paskutiniu laikotarpiu iš viso išdalinta 2.677.000 Šv. Rašto knygų.

- Estijoje naujai verčiamas į jų kalbą Naujasis Testamentas ir psalmės.

- Austrijos katalikų grupė pasiuntė Sovietų ambasadai Vienoje protestą prieš religinį persekiojimą Lietuvoje. Proga tam buvo Austrijos mieste Salzburge suruošta Lietuvos meno paroda.

- Vakarų Vokietijos vyskupai išleido "Krikščionys po Kryžiumi", kur surinktos informacijos apie religinės laisvės pažeidimus visame pasaulyje. Leidinys platinamas organizacijose, parapijose ir visuomenėje.

- Šv. Rašto laidos, pavadintos "Good New Bible" per mėnesį JAV-se buvo išpirkta milijonas egzempliorių.

- Kun. Theodore Hesburg, Šv. Kryžiaus vienuolijos narys, Notre Dame universiteto prezidentas, yra išrinktas Rockefellerio fondo tarybos pirmininku. Rockefellerio fondas yra viena didžiausių filantropinių organizacijų pasaulyje. Kun. Hesburg buvo šio fondo patikėtinis jau nuo 1961 m.

- Admirolas D. V. Gallery, rašytojas, sukūręs daugiau kaip 30 romanų, mirė Bethesdoje. Buvo kilęs iš katalikų šeimos Čikagoje.

- Pasaulio liuteronų federacija skelbia dabar turinti 70.508.327 narius, apie 130.000 mažiau negu pereitais metais.

- Costa Ricos parlamentas nusprendė visomis galimomis priemonėmis paremti popiežiaus Pauliaus VI raginimą išlaikyti taiką pasaulyje.

- Muzikos ir liturgijos instituto metinis suvažiavimas įvyks birželio 19-26 d. Šv. Tomo seminarijoje, Kenmore, Wash.

- Lenkijos vyskupai išleido ganytojišką laišką, kuriame pabrėžia, kad vaikų auklėjimo teisė priklauso tėvams, ir valstybė neturi teisės iš tėvų tai paveržti. Laiškas buvo skaitomas visose Lenkijos bažnyčiose.

- Moterys nebus šventinamos kunigais. Šitokią sprendimą, patvirtintą popiežiaus Pauliaus VI, paskelbė katalikų Mokslo kongregacija Vatikane. Sprendimas apie moterų šventinimą diakonais atidėtas vėlesniam laikui.

- JAV viceprezidentas Mondale, lankydamas Europos valstybes, aplankė ir popiežių Paulių VI. Su juo kalbėjosi 50 min., tardamiesi apie kovą prieš badą, apie be-

sivystančių šalių vargo mažinimą, apie atominių ginklų panaikinimą.

- Taikos dienos proga Paulius VI naujų metų pradžioje per diplomatinės atstovybės prie Vatikano perteikė viso pasaulio valstybėms kvietimą laikytis taikos. Pirmasis prielankų atsakymą atsiuntė Italijos premjeras Giovanni Leone.

- Totalitariniuose sąjūdžiuose krikščionys neprivalo dalyvauti. Šitokių nuostatų priminė Ispanijos vyskupų konferencijos pirmininkas kard. Enrique Tarancon.

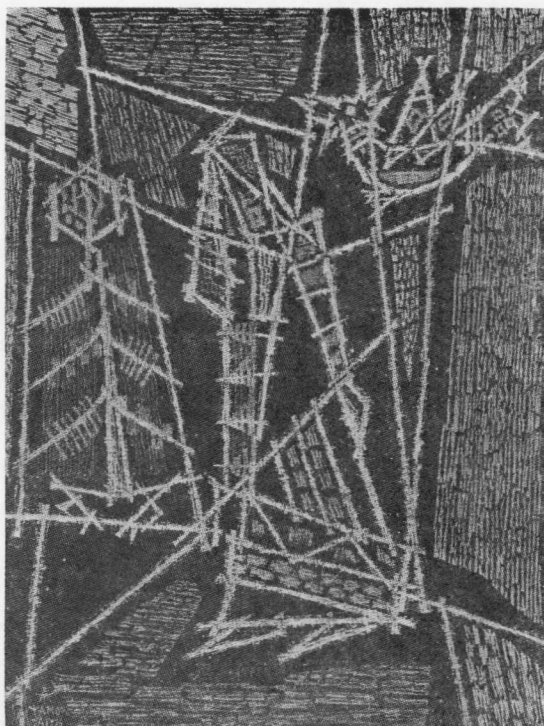
Dailininkas Antanas Tamošaitis

Šis "Laiškų lietuviams" numeris iliustruotas dail. A. Tamošaičio dailės darbų nuotraukomis. Apie jo kūrybą Henrikas Nagys 1966 m. gegužės mėn. "Aiduose" rašė:

"Tamošaitis pagaliau grįžo į savąją liaudies kūrybą ieškoti joje pirmojo paskato ir šaltinio. Mūsų liaudies nežinomų tapytojų, audėjų ir drožėjų savaimingas pasaulis ir jo naiviai lyriškas perdavimas dailininkui buvo gerai pažįstami. Savo žemės bevardžių menininkų tradicijoje jis išvėlgė įvairias naujas galimybes ir transfigūracijas. Panašiai kaip daugelis šio šimtmečio dailininkų rado įvairių tautų liaudiškose primityviose formose savo kūrybai šaltinių. Tokiu būdu Tamošaičiui savoji liaudies dailė tapo tuo, kuo kitiems buvo gyvoji gamta, egzotiškos šalys arba grynųjų spalvų bei formų neišsenkantys deriniai".

O dail. Viktoras Vizgirda 1971 m. gruodžio mėn. "Aiduose" priduria, kad A. Tamošaičio kūrybai įtakos turėjusi ir Lietuvos gamta:

"Bevažinėdamas po Lietuvą ir bestudijuodamas mūsų gražiuosius audinius, skrynias, koplyteles ir kryžius, Tamošaitis menininko-tyrinėtojo akimis pažino ir Lietuvos gamtovaizdį su visomis jo paslaptimis, medžių pavėsiuose paskendusias sodybas, darželių gėles, pievų ir girių nuotaiką. Visa tai atsispindi ir jo kūryboje, kada jis savo pasakų vizijose suveda į darnią visumą peizažo ir ornamentinių puošmenų motyvus".

A. Tamošaitis

Ilgesys

VAKARAS SU JONU KELEČIUM

Balandžio mėn. 22 d., penktadienį, 7.30 val. vak. "Laiškai lietuviams" rengia vakaronę, kurioje įdomią programą atliks aktorius Jonas Kelečius. Apie tai jau rašėme praeitame numeryje, bet smulkesnę programą dar paskelbsime vėliau.

Ta proga taip pat bus įteiktos premijos "Laiškų lietuviams" konkurso laimėtojams.

ATSIUSTA PAMINĖTI

PENNSYLVANIJOS ANGLIAKASIŲ LIETUVA. Paruošė Vladas Būtėnas. Nuotraukos Algimanto Kezio, S.J. Portfolio: Elena Bradūnaitė ir Jurgis Bradūnas. Išleido Amerikos Lietuvių Biblioteka, Inc. 1977 m. Tai puiki didelio formato, kietais viršeliais knyga, 343 psl., kaina 20 dol.

Nuoširdžiai dėkojame "Laiškų lietuviams" rėmėjams

15 dol. aukojo — S. Jurskytė.

Po 10 dol. aukojo: J. Ardys, A. Valavičius, V. Širmulienė.

9 dol. aukojo — V. Šniolis.

Po 6 dol. aukojo: B. Polikaitis, Z. Korius, P. Grauzinienė, A. Karoblienė, B. Čizikaitė, S. Činikienė, O. Jankevičiūtė.

Po 5 dol. aukojo: V. Katarskis, P. Šošienė, P. Misevičius, M. Pau-liukonienė, J. Kaknevičius, J. Narukynas, O. Bakaitienė, F. Tallat-Kelpša.

Po 4 dol. aukojo: A. Mingėla, A. Grigaliūnas, V. Gaidelis, M. Mikutaitis, P. Jurkštas, N. Lukošiušienė, M. Monkus, M. Bajoraitienė, A. Šadauskas, J. Latvys, J. Stanislovaitienė, S. Rickutė, K. Štuopienė, J. Mališka, V. Leonas, L. Kairienė, P. Kaufmanas, J. Misevičius, J. Gečienė, E. Kubilienė, E. Majauskienė, kun. J. Velutis, V. Numgaudas, M. Ostrauskas, E. Ribokienė, A. Grinius, V. Aviža, O. Vaičienė, J. Masilionis, kun. P. Ragažinskas, J. Petrauskas, O. Girnienė, M. Venckuvienė, A. Kalvaitis, V. Sinkus, vysk. V. Brizgys, S. Stravinskis, S. Charžauskienė, O. Ščiukaitė, A. Juodvalkis, V. Gečas, B. Baras, M. Kapočienė, S. Lukas, V. Bilevičius, V. Oželis, K. Stundžia, S. Vaišvilienė, G. Songinas, B. Dikinienė, S. Džiugas, T. Zailskienė, J. Putrius, J. Samaitis, V. Janulaitis, A. Tamošiūnas, R. Kriauciūnienė, D. Balienė, B. Kripkauskienė, J. Augustas, J. Pute-ris, V. Biliūnienė, A. Elijošius, S. Peketuras, L. Krajauskas, A. Pareigis, O. Michelevičienė, kun. V. Pikturna, A. Paulius, L. Raslavičius, A. Baleišienė, K. Eigilienė, J. Raišienė, S. Žumbakienė, A. Zalubienė, kun. K. Šimaitis, A. Mikėnas, J. Rukas, kun. A. Goldi-kovskis, K. Mikužienė, J. Kanišauskas, P. Atkočaitis, A. Ostis, kun. P. Kuras, A. Laucis, kun. V. Zakaras, S. Blynas, M. Kudirkienė, A. Milčienė, kun. K. Balčys, A. Eidukonienė, J. Turčinskas, V. Glios-sas, M. Budrienė, G. Indreika, J. Juodvalkis, P. Narbutis, D. Žuraitienė, V. Musonis, kun. J. Ruokis, J. Petrikas, J. Kačkelis, K. Miškinis, E. Razmienė, P. Raulinaitis, O. Kindurienė, B. Kliorė, P. Balandienė, V. Norvilas, F. Černienė, J. Jagėla, M. Vilutienė, P. Dir-da, B. Tamošiūnienė, kun. P. Sabulis, K. Linkus, J. Morkūnas, B. Ginčiauskas, S. Mazilius, A. Karaitis, V. Butvydas, P. Gruodis, C. Janušauskienė, P. Balčiūnas, kun. P. Katauskas, S. Bakšys, kun. P. Ažubalis, A. Poskočimas, J. Šlapkauskas, J. Mažeika, J. Jadviršis, V. Mikuckis, P. Gasparonis, J. Adomaitis, O. Šimaitienė, V. Ilginis, B. Lukas, L. Vedeckas, S. Kasnickas, A. Plioplys, S. Barmus, N. Norris, L. Griniūtė, L. Oksas, V. Akelaitis, S. Rutkus, S. Vidmantas, J. Bytautienė, kun. V. Karalevičius, kun. J. Grabys, L. Balaišis, G. Čapkauskienė, J. Sungaila, V. Kupcikevičius, M. Krasauskas, J. Vadopalas, J. Gritėnas, V. Grybauskas, A. Balsys, L. Murauskienė, J. Gustainis, J. Naikelis, J. Mališka, I. Vilimas, A. Lauraitis, O. Dargienė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Rasa Lukoševičiūtė, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vinco Luko. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas 737-8400. N. Pr. Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.